

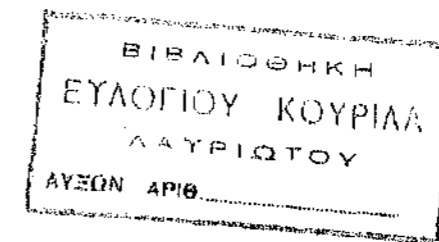
ΕΣΤΙΑ

ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΣ

1886

[ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡ. 5 - ΔΕΔΕΜΜΕΝΟΣ ΔΡ. 8

ΑΘΗΝΗΣ
Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Γραφείον της Έστιας: Έντ' της οδού Σταδίου, αριθ. 32.

1886

Ἄριθ. 564 — Λεπτὰ εἴκοσι πέντε.

ΕΤΟΣ ΙΑ΄.

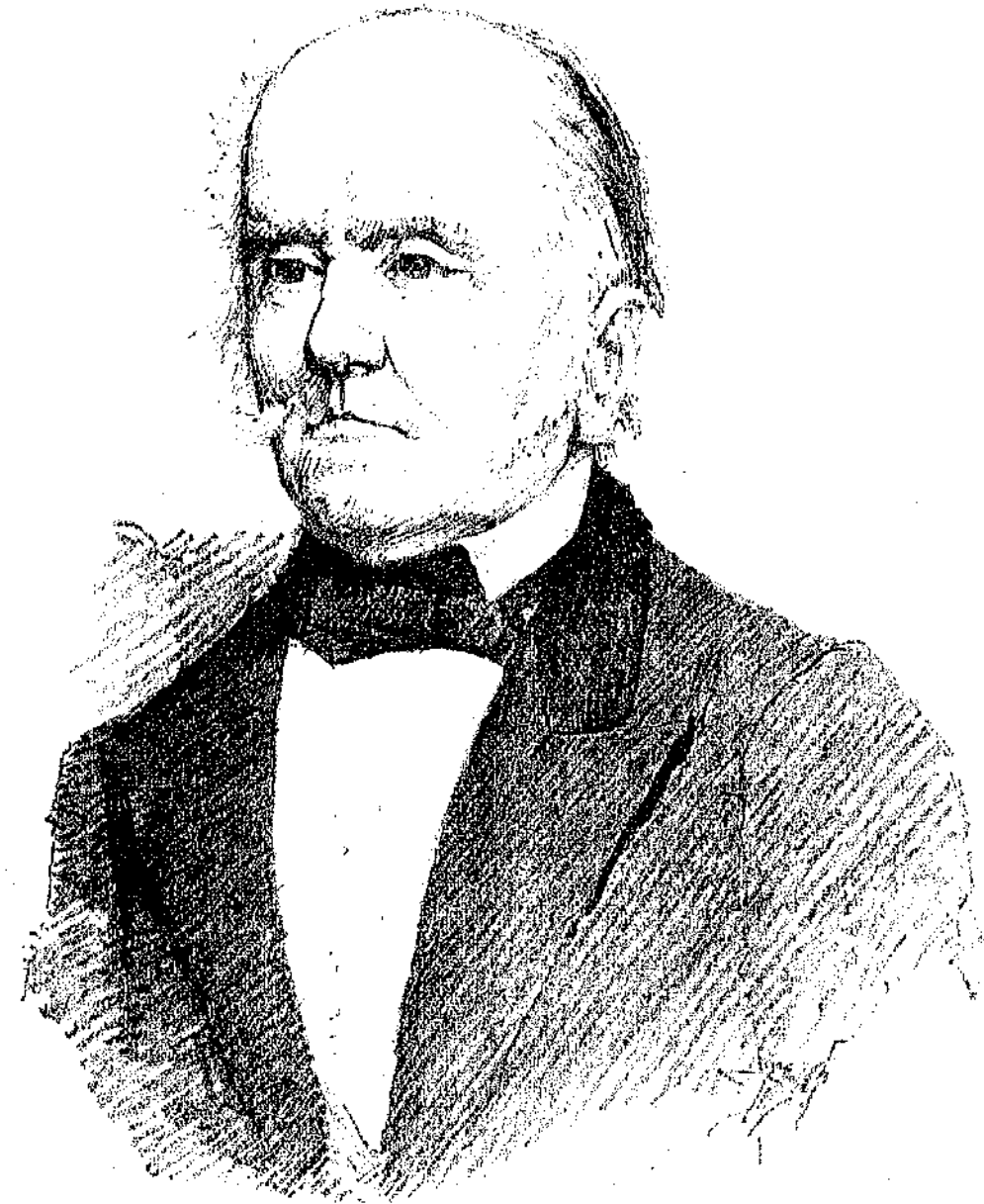
ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΒ΄

Συνδρομή ἔτησια: Ἐν Ἑλλάδι γρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ γρ. 20 — Δι συνδρομῆναι ἔρχονται
ἀπὸ τῆς Ἑλλάδος. Ἰσχύει καὶ εἰς τὴν ἰσπανίαν. — Γραμματὸν Διευθ. Ὁδὸς Σιδηροῦ 82.

19 Ὀκτωβρίου 1886

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ

ΑΠΟΣΤΟΛΟΣ ΑΡΣΑΚΗΣ

Γεννήθη ὁ Ἀρσάκης ἐν Χοταχόβω, μικρῇ χωρίῳ τῆς Ἡπείρου, τὴν 6 Ἰανουαρίου 1792. Ἐξεπατρίσθη δὲ ὀκταετῆς μόλις, διότι ὁ πατὴρ αὐτοῦ φεύγων τὴν τυραννίαν τοῦ φοβεροῦ Ἀλῆ πασᾶ κατέφυγε παρὰ τῶ ἐν Βουκουρεστίῳ ἀποκατεστημένῳ ἀδελφῷ παραλαβὼν μετὰ τῶν ἄλλων τέκνων καὶ τὸν μικρὸν Ἀπόστολον.

Ὁ παῖς διέμεινε παρὰ τῶ θεῷ αὐτοῦ Γεωργίῳ μέχρι τοῦ 1804, ὅτε ἐξεπέμφθη πρὸς τελεσιτελεῖαν ἐκπαίδευσιν εἰς Βιέννην. Ἐδίδασκε τότε ἐκεῖ τὰ ἑλληνικὰ ὁ Νεόφυτος Δούκας, κ' ἐν τῷ μικρῷ Ἀρσάκῃ εὗρεν ὄντως ἄξιον μαθητὴν. Μετὰ ἑξαετῆ σπουδῆν τῷ 1810 ὁ νέος σπουδαστὴς μετέβη εἰς τὸ ἐν Χάλλῃ Πανεπιστήμιον, ἐν ᾧ ἐπὶ τριετίαν ἐσπούδασε τὴν ἰατρικὴν. Ἐγένετο διδάκτωρ καὶ ἐπέδωκεν ἐναίσιμον διατριβὴν περὶ τοῦ νοσίου μυελοῦ τῶν ἰχθύων, ἥτις λίαν εὐφρόμως ἐκρίθη καὶ εἰς διαφόρους εὐρωπαϊκὰς γλώσσας μετεφράσθη, μέχρι τοῦ νῦν δὲ πολλὰκις φέρεται ἀναγεγραμμένη μετὰ τῶν μονογραφῶν τῆς ἰχθυολογίας ἐν τοῖς καταλόγοις τῶν βιβλιοπωλῶν.

Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ δείγματος τούτου τῆς ἐπιστημονικῆς μορφώσεως τοῦ νέου Ἡπειρώτου ὑπάρχει καὶ φιλολογικὸν τι ἔργον αὐτοῦ δεκαοκταετοῦς μόλις ἀποδεικνύον τὴν θεοεὶαν ἑλληνομαθεῖάν του. Ἦνεν δὲ τοῦτο εἰδυλλίον κατὰ τὸν τύπον τῶν τοῦ Θεοκρίτου καὶ ἀφιερῶται εἰς τὸν μέγαν Ναπολέοντα, παρ' οὗ ἠλπίζετο τότε ἡ ἀπελευθέρωσις τῆς ἑλληνικῆς χώρας. Σκοπὸς δὲ τοῦ εἰδυλλίου εἶναι νὰ καταστήσῃ γνωστὴν τὴν δυστυχῆ κατάστασιν τῆς ἀρχαίας πατρίδος τῶν Μουσῶν τῷ ἰσχυροτάτῳ τῶν ἰσχυρῶν τῆς γῆς, καὶ ἐπικαλούμενος τὴν προστασίαν αὐτοῦ νὰ εὐχρηθῇ διὰ στόματος τῶν συνομιλούντων ποιμένων τοιαύτας εὐχάς :

*Σφῆς Ναπολέον κοιδῶν ἀγαθοῖν ἀλήτως
Ἔρως Γαλιῆς, τρέμος ἔχθρῶν, θαῦμα βροταῖσι!*

Ὁ δὲ Κομητῆς ἐν τοῖς προλεγόμενοις τοῦ ἰβ' τόμου τῆς ἐγκυκλοπαιδείας του ἐδημοσίευσεν διατριβὴν «Περὶ τοῦ εἰ ἐξῆν καὶ ταῖς γυναῖξι ταῖς δραματικαῖς ἐπιδείξει παραιναι», ἥτις εἶνε ἔργον τοῦ Ἀποστόλου Ἀρσάκη. Καὶ ἡ διατριβὴ αὕτη εἶνε γεγραμμένη εἰς ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γλῶσσαν.

Ἄλλὰ καὶ ἐν τῇ καθομιλουμένῃ ἤρξατο συγγραφοῦν α' Ἐκθεσιν τυποτικὴν τῆς ἰατρικῆς ἱστορίας ἐν τῷ Λογιῳ Ἐρμῇ τῷ 1813, ἥτις διεκόπη διακοπέτης καὶ τῆς ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ ἐκείνου κατὰ τὸ τέλος τοῦ 1813.

Ἐπανῆλθεν εἰς Βουκουρεστίον ὁ Ἀρσάκης κατὰ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1814 καὶ ἐξήσκει τὸ ἰα-

τρικὸν ἐπάγγελμα ἰδίᾳ ἐν τοῖς νοσοκομείοις μέχρι τοῦ 1822. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἀνεμίχθη εἰς τὴν πολιτικὴν. Ἐγένετο γραμματεὺς τοῦ ἡγεμόνος, εἶτα δὲ γραμματεὺς τῆς Ἐπικρατείας μέχρι τοῦ 1839. Ἰδιωτεύων δὲ κατόπιν κύριον μέλημα αὐτοῦ εἶχε τὴν Ἐφορεῖαν τῶν Νοσοκομείων ἀπὸ τοῦ 1852—1859.

Ὁ Ἀρσάκης εἶχε συζευθῆ πρὸ πολλοῦ. Ἐκκλείτο δ' ἡ σύζυγος αὐτοῦ Ἀναστασία καὶ εἰς τιμὴν ταύτης ἐκλήθη ὁ φερώνυμος τοῦ Ἀρσακείου ναῖκος. Ὁ οικογενειακὸς βίος τοῦ Ἀρσάκη ἦτο ἡ μεγίστη τῶν εὐτυχῶν αὐτοῦ, βεβαίως δ' ἐξ αὐτοῦ ἐνεπνεύσθη τὴν ἰδέαν νὰ πράξῃ τὴν ὑπὲρ τοῦ γυναικείου φύλου μεγάλην αὐτοῦ πράξιν, τὴν δι' ἰδίας δαπάνης ἀνδρῶν του μεγάλου κτιρίου τῆς Φιλεκαπιδευτικῆς Ἐταιρίας καὶ τὴν προικοδότησιν ταύτης. Ἡ Ἐταιρία αὕτη εἶχε συσταθῆ ἀπὸ τοῦ 1836, ἀλλ' οἱ πόροι τῆς ἦσαν γλιεχροὶ καὶ ὡς ἐκ τούτου ἐλαχίστη ἡ μορφωτικὴ ἐπίδρασις αὐτῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ μέχρι τοῦ ἔτους 1850, ὅτε ἐπῆλθεν ἡ μεγάλη δωρεὰ τοῦ Ἀρσάκη. Ἐκτοτε τὸ ἐκπαιδευτικὸν τοῦτο καθίδρυμα ἀνῆλθεν εἰς τὴν ὑψηλὴν περιωπὴν αὐτοῦ. Καὶ πλείστοι μὲν φιλογενεῖς ἄνδρες καὶ πρὸ καὶ μετέπειτα συνειργάσθησαν πρὸς τούτο, ἀλλ' ὁ ἀληθὴς πρωτοεργὸς εἶνε ὁ Ἀρσάκης, ἐξ οὗ καὶ τὸ μέγα καθίδρυμα Ἀρσακίον ἐκλήθη.

Ὁ Ἀρσάκης ἐπανῆλθεν εἰς τὴν πολιτικὴν τῷ 1857 ἐκλεχθεὶς βουλευτὴς μετὰ τὴν ἐθρῶν του συνταγματικῶν πολιτεύματος ἐν Βλαχίᾳ καὶ συνετέλεσε μεγάλως εἰς τὴν ἑνωσιν τῶν δύο Ἡγεμονιῶν ὑπὸ τὸν Κούζαν. Ὑπέγραψε δὲ κατὰ τὸ 1860 ὡς ὑπουργὸς τῶν ἐξωτερικῶν τὴν πολιτικὴν καὶ διοικητικὴν ἑνωσιν Βλαχίας καὶ Μολδαβίας. Ἀπὸ τοῦ 1864 κατέλιπεν δριστικῶς τὴν πολιτικὴν, καταβληθεὶς δὲ βαθμηδὸν ὑπὸ τῆς ἡλικίας ἀπώλεσεν αἰσθητῶς τὴν ἀκοὴν καὶ τὴν βρασιν αὐτοῦ καὶ ἀπέθανεν ὁ μέγας προστάτης τῆς γυναικείας ἐκπαίδευσως χωρὶς κἂν νὰ ἴδῃ ἐκ τοῦ συναγγῆς τὸ ἔργον αὐτοῦ καὶ τὴν Ἑλλάδα.

Ἀπέθανεν, ἀλλ' ἡ μνήμη αὐτοῦ ζῆ ἐν ταῖς καρδίαις τῶσων ἀβρῶν πλασμάτων, ἕτινα ὑπὸ τὴν σκέπην αὐτοῦ διδάσκονται τὴν παιδείαν καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ ὄνομά του εὐλογεῖται ὑπὸ τῶσων χειλέων ἐν ὕμνοις καὶ προσευχαῖς.

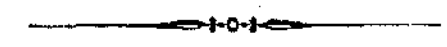
Καὶ ὅταν ἡ μαρμαρῖνη αὐτοῦ μορφὴ ἡ ὀρθομένη ἐν τῷ μεγάλῳ προδρόμῳ τοῦ Ἀρσακείου περιστοιχεῖται ὑπὸ τῶν πολυαριθμῶν μαθητριῶν αὐτοῦ ἐν ὄραις σχολῆς, παρέχεται εἰς τὰ ὄμματά του τοῦ θεοῦ τοῦ ἔργου τοῦ Ἀρσάκη ἡ ἀληθής, ἡ πλαστικωτέρα εἰκὼν, εἰκὼν πολιῦ πάππου ἐν μέσῳ τῶν φιλοτάτων ἐγγόνων αὐτοῦ.

ΕΠΙ Τῆ ΠΕΝΤΗΚΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ ΤΟΥ ΑΡΣΑΚΕΙΟΥ

Σήμερον τελεῖ ἐπισημότατα τὴν πεντηκονταετηρίδα του τὸ παρ' ἡμῶν ἐθνικώτατον καθίδρυμα Ἀρσακίον. Σύμπασα ἡ Ἑλλὰς ἀναλογιζομένη τὰς μεγάλας ὑπηρεσίας αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς γυναικείας ἐκπαίδευσως συμπανηγυρίζει μετ' αὐτοῦ καὶ εὐχεται τῷ καλλίστῳ καὶ ἰθνοφελεστάτῳ ἰδρύματι πρόοδον καὶ ἀκμὴν. Ἡ Ἑλλὰς δύναται νὰ καυχήθῃ ἐπὶ πολλοῖς κοινωφελεῖσι καθιδρύμασι συστηθεῖσι τῇ ἰδιωτικῇ πρωτοβουλίᾳ ἐξ αἰσθημάτων φιλογενεῶν καὶ ζήλου ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ καλοῦ. Αἱ Ἀθηναῖοι πρὸ πάντων ἡ πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνισμοῦ οὐ μόνον τοῦ ἐλευθέρου ἀέρα ἀναπνέοντος, ἀλλὰ καὶ τοῦ στενάζοντος ὑπὸ τὴν βαρὺν τῶν κατακτητῶν τῆς Ἀνατολῆς ζυγὸν ἡ ἀλυτρώτου ἐπὶ ἑλληνισμοῦ, εἶναι πλήρεις ἐθνικῶν καταστημάτων θρηλιζομένων εἰς ἰδιωτικὴν πρωτοβουλίαν. Ὁ ἀλλοεθνὴς ὁ ἐπισκεπτόμενος τὰς Ἀθήνας ἐκπλήττεται δικαίως, ὅταν βλέπῃ ἐν αὐταῖς τοσαῦτα κοινωφελεστάτα καταστήματα ὑπὸ ἰδιωτῶν ἢ ὑπὸ ἑταιριῶν ἐκ φιλογενεῖας ἰθροθέντα, μαρτύρια τρανώτατα τοῦ ἐξόχου ἑλληνικοῦ πατριωτισμοῦ, πρὸς ὃν οὐδὲν ἄλλου λαοῦ ὁ πατριωτισμὸς δύναται ἠμολογουμένως ἔστω καὶ μακρόθεν νὰ συγκριθῇ, ὅταν βλέπῃ τὴν Σινδαίαν Ἀκαδημίαν, τὸ Ἀρσακίον, τὸ Ἐθνικὸν Πανεπιστήμιον τὸ εἰς συνδρομὰς πλουσίαν Ἑλλήνων ὀφειλόμενον, τὴν Ριζάρειον ἐκκλησιαστικὴν Σχολὴν, τὸ Τσοῦτσιον Πολυτεχνεῖον, τὸ Βαρβίκειον, τὸ Χατζηκώστειον ὀρφανοτροφεῖον καὶ τοσαῦτα ἄλλα τῆς πρωτεύουσας καταστήματα. Ἄλλ' ἠμολογουμένως τὸ ἰθνοφελεστάτον ἐκ πάντων τούτων, τὸ ἐπὶ μακρότερον χρόνον καὶ πλείοτερον ἐργασθὲν καὶ πλείοτερος ἀπενεγκὼν καρποῦς, ἐφ' ᾧ ἄρξ πλείοτερον καὶ δικαιοτέρον δύναται νὰ καυχήθῃ ἡ Ἑλλὰς, εἶναι τὸ Ἀρσακίον ἢ ἡ Φιλεκαπιδευτικὴ Ἐταιρία ἢ συστάσα κατὰ τὸ 1836 καὶ ἀναλαβούσα τὴν ἐκπαίδευσιν τοῦ ἑλληνικοῦ γυναικείου φύλου. Σήμερον συμπληροῦνται πεντήκοντα ἔτη, ἀφ' ὅτου τὸ καθίδρυμα τοῦτο ἤρξατο νὰ λειτουργῇ καὶ μέχρι τῆς σήμερον ἐξακολουθεῖ ἐργαζόμενον χωρὶς καθ' ἅπαν τὸ μακρὸν τοῦτο διάστημα οὐδ' ἐπὶ μίαν ἡμέραν νὰ διακόψῃ τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ.

Ἦτο μεγάλη, ἦτο ἐθνικωτάτη ἡ ἔμπνευσις τῶν συλλαβόντων τὴν ἰδέαν τῆς ἰδρύσεως τῆς Φιλεκαπιδευτικῆς Ἐταιρίας πρὸς ἐκπαίδευσιν τοῦ γυναικείου φύλου παρ' ἡμῶν. Ἐπὶ Τουρκοκρατίας ὡς γνωστὸν τὰ μόνα ὑπάρχοντα σχολεῖα ἦσαν ὀλίγα ἄρρένων ὑπὸ κληρικῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον διατηρούμενα. Ἐκ τῶν ἑλληνίδων ἦτο σπανιωτάτη ἐξαιρέσις, ἐάν τις ἐγίνωσκε γραμματικά. Μόνον πλουσίαν τινῶν οικογενειῶν κόραι ἐξεκιδεύοντο. Ὡστε μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς

Ἑλλάδος εὐρέθη τὸ γυναικίον ἡμῶν φύλον ἐντελῶς ἀπαιδευτὸν. Ἐλεύθερος δὲ γενόμενος ὁ ἑλληνικὸς λαὸς δὲν ἠδύνατο νὰ ἀφίση νὰ ἐξακολουθήσῃ ἡ κατάστασις αὕτη, τὸ ἡμῶν δὴλ. τοῦ λαοῦ νὰ μὲν ἐν τῷ σκότει τῆς ἀμαθείας. Ὅταν αἱ γυναῖκες ἦναι ἀπαιδευτοὶ καὶ ἀμόρφωτοι, ἔνεκα τῆς μεγάλης ἐπιρροῆς τῆς γυναικείας ἐπὶ τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων καὶ ὁ λαὸς ἐν συνόλῳ μένει ἀπαιδευτὸς καὶ ἀμόρφωτος. Τὸ μέτρον τῆς ἀναπτύξεως λαοῦ τινος εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῶν γυναικῶν. Ἡ γυνὴ εἶναι ὁ πρῶτος καὶ μέγιστος διδάσκαλος τοῦ ἀνθρώπου. Λαὸς ἑλεύθερος, ἀνώτερος προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν, λαὸς με πεφωτισμένην διάνοιαν, με μεμορφωμένην καρδίαν, λαὸς ἔχων συνείδησιν τῶν δικαιοματίων του καὶ τῆς ἐλευθερίας του, λαὸς γνωρίζων τὸν προορισμὸν του καὶ τείνων εἰς τὴν ἐν ἐλευθερίᾳ πρόοδον καὶ ἀκμὴν του, ἦτο κατὰ ταῦτα ἀδύνατον νὰ μορφωθῇ ὁ ἑλληνικὸς λαός, ἐάν δὲν ἐπεχειρεῖτο ἡ ἐκπαίδευσις καὶ μόρφωσις τῶν ἑλληνίδων. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις, κυβέρνησις λαοῦ μάλιστα ἐξελθόντος ἐκ καταστρεπτικωτάτου ἐπταετούς ἀγῶνος, ἀνευ μέσων, εὐρούσα τὰ πάντα ἐν χαίρει καταστάσει, οφείλουσα νὰ ὀργανίσῃ τὴν διοίκησιν τοῦ τόπου, ἠναγκασμένη οὕσα νὰ μερμνήσῃ περὶ πάντων, δὲν ἠδύνατο νὰ ἀναλάβῃ εὐθύς καὶ τοῦτο τὸ βάρος τῆς γυναικείας ἐκπαίδευσως. Κατὰ πρῶτον ἔστρεψεν ἡ κυβέρνησις τὴν προσοχὴν τῆς εἰς τὴν μόρφωσιν τοῦ ἄρρενος φύλου. Περὶ τῆς γυναικείας ἐκπαίδευσως ἐπεχείρησεν κατὰ πρῶτον νὰ μερμνήσῃσι ξένοι φιλέλληνες ἐγκαταστάτες ἐν Ἑλλάδι, καὶ δὴ πρῶτος ὁ ἀοιδίμος Χίλλ, ἰδρύσας τὸ ὑπὸ τὴ ὄνομα αὐτοῦ μέχρι τῆς σήμερον ὑπάρχον Παρθεναγωγεῖον. Ἐκ τοῦ σχολεῖου τούτου ἐξῆλθον αἱ πρῶται πεπαιδευμέναι ἑλληνίδες καὶ αἱ πρῶται δημοδιδασκάλισσαι, ἐφ' ᾧ ἡ Ἑλλὰς αἰωνίως θέλει εὐγνωμονεῖ τῷ ἀοιδίμῳ Χίλλ καὶ τῇ ἀξιοτίμῳ καὶ ἐναρέτῳ συζύγῳ του. Ἄλλὰ τὸ παρθεναγωγεῖον τοῦτο δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιληθῇ ἄλλως τῆς παρ' ἡμῶν γυναικείας ἐκπαίδευσως ἢ ἐν μικρῷ μέτρῳ. Ἄλλ' ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ἀνάγκην μεγάλου, ἑλληνικοῦ, ἐθνικοῦ ἐκπαιδευτηρίου τοῦ θήλειος παρ' ἡμῶν γένους, ἐκπαιδευτηρίου κεκτημένου κύρους, κεκτημένου χαρακτῆρα τελείως ἑλληνικῶν καὶ δυναμένου νὰ ἐργασθῇ ἐπὶ εὐρυτάτων βάσεων, ἀναλόγως πρὸς τὰς μεγάλας ἀνάγκας αἰτινες ἐμελλον νὰ πληρωθῶσιν. Ἡ Ἑλλὰς εἶχε ἀνάγκην μεγάλου γυναικείου Διδασκαλείου, τὸ ὁποῖον νὰ δώσῃ τῇ Ἑλλάδι καὶ ἅπαντι τῷ ἑλληνισμῷ τῆς Ἀνατολῆς τὰς ἀναγκαῖας διδασκαλίτσας, αἰτινες νὰ ἀναλάβωσι τὴν δημοτικὴν ἐκπαίδευσιν τῆς γυναικείας νεολαίας ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος. Τὸ μέγα τοῦτο ἔργον ἀπέλαβεν ἡ Φιλεκαπιδευτικὴ Ἐταιρία τῷ 1836, εἰς τὴν προσῆλθεν ἀρωγὸς ὁ φιλογενεστάτος Ἀρσάκης, ὁ γενναίως δαπανῆ-

σας εἰς τὴν ἰδρυσιν τοῦ περικαλλεστάτου Ἀρσακείου, ὅπου καὶ ὡς κτίριον ἀμιλλᾶται πρὸς τὰ μεγαλοπρεπέστατα καὶ κάλλιστα κτίρια τῆς πρωτεύουσας. Τοιοῦτοτρόπως ἤρξατο ἡ παρ' ἡμῶν ἐκπαίδευσις τοῦ γυναικείου φύλου, καὶ βραίνει ἔκτοτα ἐξαπλουμένη ἀνὰ πᾶσαν τὴν ἐλευθέραν καὶ δούλην Βλλάδα, μένοντος πάντοτε κέντρου καὶ κυριωτάτου μοχλοῦ αὐτῆς τοῦ Ἀρσακείου. Διότι καὶ μετὰ τὴν ἔπειτα γενομένην πολλαπλασιασθῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων τῶν συντηρουμένων ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν δ' ἡμῶν καὶ μετὰ τὴν ἰδρυσιν τῶν ἄλλων ἀνωτέρων ἰδιωτικῶν παρθεναγωγείων ἐν Ἀθήναις καὶ ταῖς ἐπαρχίαις, καὶ μετὰ τὴν ἰδρυσιν ἀνωτέρου Παρθεναγωγείου ἐν Σμύρῃ, τοῦ Ζαπκείου καὶ τῆς Παλλάδος ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τῶν ἀνωτέρων παρθεναγωγείων καὶ Διδασκαλείων τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Φιλιππουπόλεως καὶ τῆς Ἀδριανουπόλεως, τὸ Ἀρσάκειον μένει πάντοτε τὸ κέντρον καὶ ὁ κυριώτερος μοχλὸς τῆς παρ' ἡμῶν γυναικείας ἐκπαίδευσως, διότι καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν αὐτῷ ἐκπαιδευομένων κορασιῶν εἶναι ἀσυγκρίτως μεγαλειότερος ἢ ἐν παντὶ ἄλλῃ παρθεναγωγείῳ (σήμερον ἐκπαίδευσιν ἡ Φιλικεκπαιδευτικὴ ἑταιρεία ἐν Ἀθήναις, ἐν Κερκύρῃ, ὅπου ἰδρύθη δεύτερον Ἀρσάκειον, παρὰ ῥηγμα τοῦ ἐν Ἀθήναις, καὶ ἐν τισιν ἄλλαις σχολαῖς διατηρουμέναις ὑπ' αὐτῆς ἐν Ἀττικῇ, περὶ τὰς 2,000 ὡς ἐγγίστα κοράσια!) καὶ ἕνεκα τῶν ἀφθόνων μέσων, ἅτινα διαθέτει, ἡ διδασκαλία γίνεταί τελειωτάτη ἐν αὐτῷ (ἐν τοῖς καταστήμασιν τῆς Φιλικεκπαιδευτικῆς ἑταιρείας διδάσκουσι καθηγηταί, διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι περὶ τοὺς 90), καὶ διότι αἱ διδάσκουσαι ἐν ἅπασιν ταῖς ἄλλαις παρθεναγωγείαις ἀνωτέροις καὶ δημοτικαῖς τῆς τε ἐλευθέρας καὶ δούλης Βλλάδος ὑπῆρξαν παιδεύματα τοῦ Ἀρσακείου ἢ μαθήτρια μαθητῶν αὐτοῦ. Ὡστε μένει πάντοτε ἡ Ἀρσάκειος Σχολὴ ἡ πνευματικὴ μήτηρ ἀπάσης τῆς ἐλληνίδος νεολαίας εἴτε ἀμέσως εἴτε ἐμμέσως. Διὰ ταῦτα θεωρεῖται δικαίως ἡ Ἀρσάκειος Σχολὴ τὸ ἐθνικώτατον καὶ ἐθνωφελέστατον ἐκ πάντων τῶν παρ' ἡμῶν καθιδρυμάτων. Διὰ τοῦτο ἐπὶ τῆ πεντηκονταετηρίδι αὐτοῦ συνεορτάζει μετ' αὐτοῦ πᾶσα ἡ Βλλάς. Διὰ τοῦτο ἰδίως τὸ γυναικίον φύλον παρ' ἡμῶν θεωρεῖται καὶ πρέπει νὰ θεωρῆται τὴν ἐορτὴν τοῦ Ἀρσακείου ὡς ἰδίαν ἑαυτοῦ ἐορτήν.

Ὁ ἐλληνικὸς λαὸς δὲν δύναται ἄλλως ἢ νὰ εὐλογῆ τὰ ἀνόματα πρῶτον μὲν τῶν ἰδρυτῶν τῆς Φιλικεκπαιδευτικῆς ἑταιρείας καὶ τὸ τοῦ φιλογενεστάτου Ἀρσάκη, εἶτα δὲ καὶ τὰ τῶν μελῶν αὐτῆς καὶ κατὰ καιροὺς Προέδρων καὶ συμβούλων ἐπὶ τῷ ἐθνωφελεστάτῳ αὐτῶν τούτῳ ἔργῳ. Ἡ ἐκπαίδευσις τῆς γυναικὸς ἔχει μεγίστην σημασίαν ἐν τῇ προόδῳ τῶν ἐθνῶν. Πρέπει νὰ ἴναι τις μωρὸς ἢ νὰ σκέπτεται ἐντελῶς ἰδιοτρόπως

ἕνα μὴ ἐννοῆ καὶ ὁμολογῆ τοῦτο. Ἡ ἐκπαίδευσις τῆς γυναικὸς εἶναι ἐκπαίδευσις τοῦ λαοῦ. Παιδευμένοι καὶ κ' ἀλῶς ἀνεπτυγμένοι μητέρες μόνκι δύνανται νὰ μορφώσωσιν καλῶς τὰ τέκνα τῶν. Εὐτυχῶς σήμερον ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ χρησιμότης τῆς ἐκπαίδευσως τοῦ γυναικείου φύλου δὲν τίθεται ὑπὸ σπουδαίαν ἀμφισβήτησιν. Σήμερον θεωροῦνται δικαίως μωροὶ οἱ λέγοντες «Ἡ γυνὴ εἶναι περιττὸν νὰ μαθῆται γράμματα· τὰ γράμματα φυσιοῦσι τὴν γυναικα· τὴν ἀπομακρύνουσιν ἀπὸ τῶν ἀπλῶν ἡθῶν καὶ ἀπὸ τῆς εὐσεβείας· αἱ παλαιαὶ γυναῖκες μὴ γνωρίζουσαι γράμματα ἦσαν καλλιτέραι μητέρες, καλλιτέραι σύζυγοι, καλλιτέραι ἀδελφαί.» Οἱ τοιοῦτοι λόγοι εἶναι φλυαρίαι ἀνθρώπων κακῶς σκεπτομένων, ὀπισθοδρομικῶν καὶ φωτισθεσῶν, οἵτινες ἀπασαν τὴν νεωτέραν ἀνάπτυξιν οὐ μόνον τῆς Βλλάδος ἀλλὰ καὶ ἀπάσης τῆς Εὐρώπης θεωροῦσιν ὡς τι κακόν, καὶ θὰ ἦσαν ἡχαριστημένοι, ἐάν ὁ κόσμος ἐπανάρξατο πάλιν εἰς τὸ μεσαιωνικὸν σκότος αἰεὶ τοὺς παλαιούς καλούς χρόνους.» Ὅχι! Ἡ γυνὴ δὲν εἶναι περιττὸν νὰ μαθῆται γράμματα. Τούναντιον εἶναι ἀναγκασιότατον. Διότι καὶ ὡς ἄνθρωπος ἡ γυνὴ καὶ ὡς πολίτις καὶ ὡς σύζυγος καὶ ὡς μήτηρ θὰ ἐκπληρώσῃ κάλλιον τὸν προορισμὸν αὐτῆς, ἐάν γνωρίζῃ γράμματα, ἢ ἐάν δὲν γνωρίζῃ. Ὡς ἄνθρωπος ἐν τῇ κοινωνίᾳ, θὰ γνωρίζῃ, ἐάν ἐκπαιδευθῇ καλῶς, τὰ κοινωνικὰ αὐτῆς καθήκοντα. Ὁ ἄνθρωπος ὁ δὲ τῆς παιδείας περὶ τὴν ἀνάγκην διάνοιαν προσκτησάμενος καὶ μορφώσας τὴν καρδίαν του, καὶ οὗτος εἶναι ὁ σκοπὸς τῆς ἐκπαίδευσως τοιοῦτον νὰ καταστήσῃ τὸν παιδευόμενον, εἶναι τελειώτερος φυσικῶ τῷ λόγῳ τοῦ ἀπαιδευτοῦ καὶ ἀμορφώτου. Καὶ ὡς πολίτις ἢ ἐλληνὶς ἢ δεδιδραγμένη τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος τῆς, ἢ γνωρίζουσα καὶ τὸ ἀρχαῖον μεγαλεῖον τῆς Βλλάδος καὶ τῆς συμφορᾶς τῶν αἰώνων τῆς δουλείας καὶ τὸν ἡρωϊσμὸν τῶν πατέρων ἡμῶν τῶν ἐξεγερθέντων κατὰ τῆς τυραννίας καὶ παραδωσάντων ἡμῶν ἐλευθέραν τὴν πατρίδα, ἢ ἐλληνὶς ἢ γνωρίζουσα τί εἶναι πατρίς, ποῖα τὰ ἐξ αὐτῆς προερχόμενα πολυτιμώτατα ἀγαθὰ, τί ἀξίζει ἢ ἐλευθερία τῆς, ὑπὸ τίνος ἔρους δύναται νὰ εὐδοκησῇ καὶ εὐημερήσῃ καὶ τίνα εἶναι τὰ καθήκοντα παντὸς μέλους τῆς πατρίδος, θὰ ἴναι προδήλως τελειώτερα τῆς ἀπαιδευτοῦ καὶ ἀγνοούσης πάντα ταῦτα. Καὶ ὡς σύζυγος πεφωτισμένη οὖσα ἢ γυνὴ θὰ ἴναι καλλιτέρα σύντροφος τοῦ ἀνδρός τῆς ἢ ἡ ἄξεστος καὶ ἀμορφωτος, ἢ μὴ δυναμένη νὰ ἐννοήσῃ μῆτε τὰς σκέψεις τοῦ συζύγου τῆς, μῆτε τὰ αἰσθήματα αὐτοῦ, μῆδ' ἰκανὴ οὖσα νὰ συμμερισθῇ καὶ αἰσθανθῇ ἐνδιαφέρον ὑπὲρ τῶν ὑψηλοτέρων ἀσχολιῶν αὐτοῦ. Καὶ ὡς μήτηρ τέλος θὰ ἴναι καλλιτέρα ἢ γυνὴ, ὅταν γνωρίζῃ τὸ ἔργον τῆς παιδαγωγοῦ, ὅταν δύναται αὐτὴ οὖσα

δεδιδραγμένη καὶ ἀνεπτυγμένη νὰ ἀναπτύξῃ τὰς πνευματικὰς δυνάμεις τῶν τέκνων τῆς, νὰ μεταδώσῃ εἰς αὐτὰ τὰς πρώτας ἀναγκαῖας γνώσεις τῶν πραγμάτων καὶ τὰς πρώτας ἀρχὰς τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἠθικῆς ἢ ἐάν ἴναι ἀπαιδευτος. Τὴν πρώτην ἀνάπτουσιν εἰς τὸ πνεῦμα τοῦ παιδὸς δίδει ἡ γυνὴ. Αὐτὴ καλλιεργεῖ ἐν αὐτῷ τὰς πνευματικὰς αὐτοῦ δυνάμεις. Αὐτὴ τὸν ἐμπνέει καὶ δίδει αὐτῷ τὴν ὄψιν καὶ διέυθυνσιν, ἢν θὰ ἀκολουθήσῃ ἔπειτα καθ' ἅπαντα αὐτοῦ τὸν βίον. Καὶ νομίζετε σπουδαίως οἱ τὰ ἀρχαῖα τυφλῶς ἐγκωμιάζοντες, ὅτι ἡ ἀμαθὴς μήτηρ ἢ μὴ γνωρίζουσα τί εἶναι ψυχολογία, ἢ ἔχουσα τὰς παχυλώτερας προλήψεις περὶ τῶν φυσικῶν φαινομένων, ἢ ἄγνοουσα τὴν ἱστορίαν τῆς πατρίδος τῆς, ἢ ἄγνοουσα τὴν σημασίαν τῆς πολιτείας καὶ τίνα καθήκοντα ἐπιβάλλονται τῷ πολίτῃ πρὸς αὐτήν, ἢ ἔχουσα συγκεχυμέναν ἰδέαν περὶ θρησκείας καὶ οὕτω δεισιδαίμων, θὰ δυναθῇ νὰ ἐπιτελέσῃ τὸ μέγα ἔργον τῆς ἀνατροφῆς τῶν τέκνων τῆς κάλλιον τῆς εὐπαιδευτοῦ γυναικὸς; Ἐάν ἰσχυρίζεσθε τοῦτο, πράττετε τὸ αὐτό, ὡς εἰ δεισχυρίζεσθε, ὅτι ὁ τυφλὸς βλέπει κάλλιον τοῦ ἔχοντος ὕγιειν τοὺς ὀφθαλμούς του, ἢ ὅτι μὲ γυμνοὺς ὀφθαλμούς βλέπει τις ἀπώτερον ἢ μὴ ὀφθαλμούς ὀπλισμένους διὰ τηλεσκοπίου. Διότι διὰ τῆς παιδείας φωτίζομενον καὶ ἐνισχυόμενον τὸ νοερὸν ὄμμα τῆς ψυχῆς καθίσταται ἰκανὸν νὰ διαβλέπῃ τὴν φύσιν καὶ οὐσίαν τῶν πραγμάτων, ὦν μόνον τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφάνειαν βλέπουν οἱ φυσικοὶ τοῦ σάματος ὀφθαλμοί. Τὴν σελήνην βλέπει καὶ ὁ ἀπαιδευτος ἄνθρωπος, βλέπει καὶ ὁ ἔχων ἀστρονομικὰς γνώσεις· ἀλλ' ἐνῷ διὰ τὸν πρῶτον εἶνε φῶς τι ἐν οὐρανῷ ἀκατανόητον, ἴσως μέγας τις φανὸς, διὰ τὸν δεύτερον εἶναι τὰ περὶ τῆς σελήνης, τὰ περὶ τῶν κινήσεων καὶ τῆς φυσιολογικῆς αὐτῆς καταστάσεως τσοῦτον γνωστὰ ὅσον τὰ περὶ ἀπομεικρυσμένης τινὸς χώρας τῆς ὑψηλοῦ αὐτῆς. Ἡ παιδεία καθιστᾷ ἡμᾶς ἰκανοὺς ὀπλιζοῦσα ὡς διὰ τηλεσκοπίου νὰ ἴδωμεν ἐν τῷ σύμπαντι ἀπώτερον καὶ ἀκριβέστερον ἢ ὅσον φθάνει ὁ φυσικὸς ἡμῶν ὀφθαλμὸς. Ὅχι! Τὰ γράμματα δὲν φυσιοῦσι τὴν γυναικα. Ἄν τις, οὐ μόνον γυναῖκες ἀλλὰ καὶ ἄνδρες, μαθάνοντες ὀλίγα γράμματα φυσιοῦνται καὶ ἀλαζονεύονται, τοῦτου αἰτία εἶναι ἡ κορυφότης τῶν, οὐχὶ τὰ γράμματα. Τὰ γράμματα τούναντιον τὰ φωτίζοντα τὸν ἄνθρωπον καὶ ἰκανὸν αὐτὸν καθιστῶντα νὰ γνωρίζῃ τί εἰξέρει καὶ τί ἀγνοεῖ, τὰ δεικνύοντα αὐτῷ τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν καὶ τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν ὑπ' αὐτοῦ ἀγνοουμένων πραγμάτων, τὰ πείθοντα αὐτὸν ἀνὰ πᾶν βῆμα, ὅτι ἐλάχιστα εἶναι τὰ ὑπ' αὐτοῦ γνωσκόμενα παρὰ τὰ ἀγνοούμενα πρὸς τὰ ἄγνωστα αὐτῷ μένοντα, ἐμπνέουσιν αὐτῷ ταπεινοφροσύνην. Διὰ τοῦτο ὁ σοφώτατος τῶν ἐλλή-

νων ἔλεγεν, ὅτι ἐν γνωρίζει, ὅτι οὐδὲν οἶδεν. Ἡ ἀμάθεια τούναντιον καθιστᾷ τοὺς ἀνθρώπους θρησύτερους, προπετεστέρους καὶ ἀυθαδεστέρους. Ὁ παιδευμένος εὐκόλως ἐπέχει νὰ ἐκφράσῃ γνώμην περὶ πραγμάτων, περὶ ὧν ὁ ἀπαιδευτος ἀποφαίνεται εὐκολώτατα καὶ ὡς ἐκ τρίτοδος. Εἶναι πλάνη λοιπὸν τὸ νομίζειν, ὅτι τὰ γράμματα φυσιοῦσιν. Ἡ κόφος καὶ ἀλαζὼν γυνὴ δὲν ἔχει ἀνάγκη νὰ μάθῃ γράμματα, ὅπως γίνηται αὐτῇ. Ἦτο τοιαύτη καὶ πρὸ τῆς ἐκπαίδευσως. Μήπως δὲν ἔχομεν παραδείγματα ἀμαθεστάτων γυναικῶν πεφωτισμένων καὶ καυχωμένων ἐπὶ τῷ πλούτῳ αὐτῶν ἢ ἐπὶ τῇ ὠραιότητι τῶν; Ὅχι! Τὰ γράμματα δὲν ἀπομακρύνουσιν ἀπὸ τῶν ἀπλῶν ἡθῶν, ἀπὸ τῆς εὐσεβείας. Ἡ παιδεία δὲν διδάσκει τὴν ἐκλυσιν τῶν ἡθῶν καὶ τὴν ἀσέβειαν. Ἄπαγε τῆς βλασφημίας! Τῆς παιδείας καὶ ἀληθοῦς σοφίας βάσις εἶναι ὁ φόβος τοῦ Θεοῦ, ὡς λέγει καὶ ἡ Γραφή. Καὶ πάντων δὲ τῶν νεωτέρων παιδαγωγῶν καὶ τῶν περὶ παιδείας καὶ παιδαγωγείας γραφάντων γερμανῶν, γάλλων, ἀγγλῶν καὶ λοιπῶν ἐυρωπαίων σοφῶν ἀπὸ τοῦ Πισταλόττη μέχρι τοῦ Ἐρβάρτου γνώμη εἶναι ὅτι σκοπὸς κύριος τῆς ἐκπαίδευσως εἶναι ἡ ἐπὶ ὑγιῶν θρησκευτικῶν καὶ ἠθικῶν βάσεων μόρφωσις τοῦ χαρακτῆρος τοῦ ἀνθρώπου. Τοῦτο ἐπιδιώκει καὶ ἡ παιδεία παρ' ἡμῶν. Τὰ μεμονωμένα παραδείγματα ἀνθρώπων ἐγγραμμάτων, οἵτινες βιοῦσι βίον ἄσωτον καὶ δεικνύουσιν ἀσέβειαν πρὸς τὰ θεῖα, δὲν πρέπει νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν, ὥστε νὰ ὑβρίζηται καὶ κατακρίνηται ἡ παιδεία ἐν γένει, καὶ ἡ παρ' ἡμῶν ἰδίως. Οἱ λόγοι παρ' ἡμῶν εἶναι ἀληθεῖς, ὅτι ἕνεκα τῆς κακῆς καταστάσεως τῆς ἐξωτερικῆς λατρείας (ἦν οὐ μόνον δὲν ἐφρόντισαν οἱ ἀρμόδιοι νὰ ἀνυψώσωσιν εἰς τὴν πρέπουσαν τοῖς σημερινοῖς χρόνοις καὶ τῇ σημερινῇ ἀναπτύξει περιωπὴν ἀλλὰ καὶ ἐξήτησαν νὰ ἐμποδίσωσι καὶ πᾶσαν παρ' ἄλλων γενομένην ἀπόπειραν πρὸς τοῦτο), δεικνύουσιν ἀδιαφορίαν τινὰ πρὸς τὴν τήρησιν τῶν ἐξωτερικῶν τῆς θρησκείας τύπων, ἀλλ' ἐν τούτοις θὰ ἦτο ἄδικον καὶ ἰσπευσμένον νὰ συμπεράνη τις ἐντεῦθεν καὶ νὰ ἰσχυρισθῇ, ὅτι ἴστανται καὶ μακρὰν τοῦ πνεύματος τοῦ χριστιανισμοῦ ἢ τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ. Ἀθέους ἢ κεκηρυγμένους καὶ συστηματικούς ἐχθροὺς τοῦ χριστιανισμοῦ μεταξὺ τῶν λογίων ἡμῶν ἢ οὐδόλως ἢ σπανιώτατα θὰ ἀπαντήσῃ τις. Οἱ πλείστοι αὐτῶν τὰς βάσεις τοῦ χριστιανισμοῦ, τὸ πνεῦμα καὶ τὴν ἠθικὴν του σέβονται καὶ τηροῦσι πλείοτερον ἢ πολλοὶ τῶν ἀγραμμάτων, οἵτινες ἀκριβέστατα καὶ ἀνελλιπέστατα τηροῦσι μηχανικῶς τὴν ἐξωτερικὴν τῆς θρησκείας λατρείαν. Ὅσον ἀφορᾷ μάλιστα τὰς παρ' ἡμῶν πεπαιδευμένας γυναῖκας, οὐδέποτε ἠκούσθη, ὅτι τις τούτων ἐδειξεν ἀδιαφορίαν ἢ ἐχθρὰν πρὸς τὴν θρησκείαν. Τὸ

γυναικείον φύλον παρ' ἡμῖν ἐξακολουθεῖ ἔχον ζῆλον πρὸς τὴν ὀρθοκείαν, καὶ μαρτύριον τούτου εἶναι οἱ ναοὶ ἡμῶν, ὅτινες εἶναι πάντοτε πλήρεις ἐξ αὐτοῦ ὥστε καὶ ἡ μορφή αὐτὴ κατὰ τῆς γυναικείας ἐκπαίδευσως εἶναι ἀδικος καὶ ἀβάσιμος. Ἡ ἀληθὴς παιδεία οὐ μόνον δὲν ἀπομακρύνει ἀπὸ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ προσεγγίζει εἰς αὐτόν. Διότι ὅσον τις σπουδάζει, τόσον εὐσεβέστερος γίνεται, καθὼς κατὰ πλεονέκτητον τὴν σοφίαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τοῦ Θεοῦ τὸ κατὰ δὴλον ἐν τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Οὐδεὶς ἦτο θεοσεβέστερος τοῦ Νεύτωνος, ὅστις ἀνερευνῶν τοὺς νόμους τῆς κινήσεως τῶν οὐρανίων σωμάτων καὶ καθ' ἑκάστην παρατηρῶν τὴν ἀπειρίαν τῶν ἀστέρων καὶ τὴν ἀρμονίαν τοῦ σύμπαντος ἦτο τοσοῦτον πλήρης εὐλαθείας πρὸς τὸν Θεόν, ὥστε καὶ μόνον προφῆρων τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, ἀπεκάλυπτεν ὡς γνωστὸν τὴν κεφαλήν του. Μήπως ὁ Σωκράτης δὲν ἦτο πλήρης εὐλαθείας πρὸς τὸ δαιμόνιον τὸ ὁδηγῶν αὐτόν; Μήπως ὁ Πλάτων δὲν ἦτο ὀρθοκεντρικώτατος; Μήπως ὁ Πυθαγόρας δὲν ἐσίετο μεγάλας τῶν θεῶν; Πού εἶρον οἱ ἔχρησαν τῶν γραμμάτων, ὅτι ἡ παιδεία ἀπομακρύνει ἀπὸ τῆς ὀρθοκείας; Ὡς πρὸς δὲ τὴν ἦθη παρατηρούμεν, ὅτι σπανίως θὰ ἴδῃ τις ἄνθρωπον ἀληθῶς πεπαιδευμένον, εἴτε ἄνδρα εἴτε γυναῖκα, περιπίπτοντα εἰς τὰ φοβερά ἐκείνα καὶ βαρύντα ἐγκλήματα, εἰς ἃ καθ' ἑκάστην περιπίπτουσι οἱ ἄνευ πάσης μορφώσεως ἄνθρωποι. Ἐρωτήσατε τὰ δικαστήρια, ἐρωτήσατε τὰς περὶ κακούργου δικαίων στατιστικὰς καὶ θὰ ἴδῃτε, ὅτι οἱ ἀγράμματοι εἶναι ἀσυγκρίτως ἐπιρροπέστεροι εἰς τὰ ἐγκλήματα. Ἡ παιδεία δὲν φωτίζει μόνον τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ μορφοῖ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον καὶ τὸ ἦθος. Τὰ σχολεῖα ἡμῶν παραλαμβάνοντα τοὺς μαθητὰς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τελείως ἠθικῶς ἀμορφώτους, δὲν καθίστασι μὲν βεβαίως αὐτοὺς ἀγγέλους, ἀλλ' ὅπως δὴποτε ἐξημερόνουσι καὶ ἐξευγενίζουσι αὐτούς. Ἡ γυνὴ ἢ λαβύσα μόρφωσιν δυσκολώτερον θὰ παρεκτραπῇ καὶ θὰ διακυβεύσῃ τὴν υπόληψιν τῆς καὶ θὰ ἐκπέσῃ ἢ ἢ ὅπως ἀμαθὴς ἢ μᾶλλον εὐπρόσβλητος οὖσα ὑπὸ τοῦ ἐγκλήματος καὶ μᾶλλον εὐχείρωτος ὑπὸ τῆς κακοθελείας. Ἡ παιδεία διδούσα καθαρὰν γνώσιν τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς τιμῆς, ὀπλιζει τὴν γυναῖκα κατὰ τῶν πειρασμῶν τοῦ κόσμου καὶ τῆς κακίας. Τέλος ὄχι! *Δὲν ἦσαν μόνον αἱ παλαιότεραι ἐλληνίδες καλὰι μητέρες, ἀδελφαὶ καὶ υἱόχοι.* Καὶ αἱ νῦν ἐλληνίδες αἱ λαβοῦσαι τὴν μόρφωσιν τῶν ἐν τῷ Ἀρσακείῳ καὶ ταῖς ἄλλοις σχολείοις ἡμῶν πρὸς τὴν ὑπεροχὴν ὡς πρὸς ἐκεῖνας κατὰ τὴν διανοητικὴν μόρφωσιν εἶναι κατὰ τὸ ἦθος ἐπίσης καλὰι μητέρες, εἶναι ἐπίσης καλὰι ἀδελφαί, εἶναι ἐπίσης καλὰι σύζυγοι. Ἡ ἐλληνικὴ οἰκογένεια, ἥς κέντρον ἢ γυνή, εἶναι καὶ τὴν σήμερον, ὡς ἄλλο-

τε, παράδειγμα χρηστῆς οἰκογενείας. Οὐδεὶς γὰρ ἔχει τὸ οἰκογενειακὸν πνεῦμα ὅσον ὁ ἐλληνικός. Ἡ ἐλληνὶς καὶ σήμερον ἀγαπᾷ τὰ τέκνα τῆς, ἀγαπᾷ τοὺς ἀδελφούς τῆς, ἀγαπᾷ τὸν σύζυγόν τῆς καὶ εἶναι ἱκανὴ νὰ θυσιάσῃ αὐτὴν χάριν αὐτῶν, ὡς τοῦτο βλέπομεν καθ' ἑκάστην ἐν ἀσθενείαις καθ' ἃς δεικνύουσι καὶ νῦν αἱ ἐλληνίδες καταπληκτικὰ παραδείγματα αὐταπαρνήσεως καὶ αὐτοθυσίας ὑπὲρ τῶν οἰκείων τῶν. Ἡ ἔκλυσις τῶν ἠθῶν τῶν γυναικῶν ἐν Ἰταλίᾳ, Γαλλίᾳ, Ἰσπανίᾳ, Ρουμανίᾳ καὶ Ῥωσίᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις χώραις τῆς Εὐρώπης εἶναι ἄγνωστος παρ' ἡμῖν παρὰ πάσας τὰς μεμψιμοιρίας πολλῶν ὑπερβολικῶν καὶ ὑπεραυστηρῶν κριτῶν τῶν ἡμετέρων πραγμάτων περὶ φοβερὰς δῆθεν ἐξαχρειώσεως τῶν ἠθῶν ἡμῶν. Τὰ ὀλίγα παρ' ἡμῖν παραδείγματα διαφθορᾶς γυναικῶν δὲν εἶναι ἱκανὰ νὰ διαψεύσωσι τὴν ἀληθειαν περὶ τῆς πασιγνώστου χρηστότητος τῶν ἐλληνίδων.

Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω ἐξελεγχθέντων περιφρονητῶν τῆς γυναικείας ἐκπαίδευσως εἶναι καὶ ἄλλοι τινὲς εὐαριθμοὶ παρ' ἡμῖν, ἐλαφροὶ καὶ ὑλιστικώτερον φρονούντες, οἵτινες λέγουσι: «Τί θέλει τὰ γράμματα ἢ γυνή; Ἀρκεῖ νὰ γνωρίζῃ νὰ ζῆθῃ, νὰ εἰσέωρῃ χαρὸν καὶ νὰ λαλῇ ξένην τινὰ γλῶσσαν, ἵνα ἦναι ἀρεστὴ. Τὰ λοιπὰ εἶναι περιττά». Ὡς τῆς ἐλαφρότητος! Καὶ λοιπὸν ἢ γυνὴ δὲν ἔχει ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ἄλλον ὑψηλότερον καὶ σπουδαιότερον προορισμὸν ἢ μόνον τὴν ἀρεσθῆν; Τόσον καταβιβάζετε τὴν γυναῖκα, ὥστε νὰ κατατάσσῃ αὐτὴν εἰς τὰ ἀπλᾶ μέσα τῶν δικαιοδύσεων καὶ ἀπολαύσεών σας; Ἡ γυνὴ δὲν εἶναι ἄνθρωπος, ὃν λογικόν, ἔχον τὸν κοινὸν προορισμὸν παντὸς ἀνθρώπου, ἀσχετῶς πρὸς τὸ γένος, τὸν προορισμὸν νὰ τελειοποιηθῇ, νὰ ἀναπτύξῃ τὰς πνευματικὰς αὐτῆς δυνάμεις, νὰ ὑψωθῇ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, νὰ ἐμπνευσθῇ τὸ ἀγαθόν, νὰ μυηθῇ εἰς τὴν ἀγάπην πρὸς τὸ θεῖον, πρὸς πᾶν ὅ,τι μέγα, ὑψηλὸν καὶ ὠραῖον; Δὲν ἔχει ἢ γυνὴ ὡς πολῆτις καθήκοντα πρὸς τὴν πατρίδα τῆς, τῆς ὁποίας διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ἀγνοῇ τὴν ἱστορίαν, καὶ περὶ τῶν πρὸς τὴν ὁποῖαν καθήκοντων πρέπει νὰ ἔχῃ καθαρωτάτην ἐννοίαν; Δὲν ἔχει καθήκοντα συζύγου, συντρόφου δηλ. καὶ βοηθοῦ καὶ συνοδοιπόρου τοῦ ἀνδρός τῆς ἐν τῷ πλήρει θλίψεων καὶ δυσχερειῶν τούτῳ βίῳ, τὰ ὁποῖα μόνον καλῶς πεπαιδευμένη δύναται νὰ ἐκπληρώσῃ; Δὲν ἔχει ἢ γυνὴ καθήκοντα μητρός, τὰ ὁποῖα εἶναι σπουδαιότατα καὶ ἱερώτατα καὶ τὰ ὁποῖα μόνον μεμορφωμένη δύναται νὰ ἐκτελέσῃ καλῶς; Πῶς; Ἐσκέψθητε τὸ μέγεθος τῆς ἐλαφρότητος, ὅταν ἰσχυρίζησθε, ὅτι ἢ γυνὴ εἶναι προωρισμένη μόνον, ἵνα ἀρέσῃ;

Καταδείξαντες ἐν τοῖς ἀνωτέρω τὸ ἄτοπον τῆς γνώμης τῶν περιφρονούντων ἢ μὴ ἐκτιμώντων τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν γυναικῶν, καταδείξαμεν

ἡμέρας τὴν ἄξιαν τῆς γυναικείας ἐκπαίδευσως καὶ ἐπλήξαμεν ἀσθενῶς τὸ ἐγκώμιον αὐτῆς. Ἀπεδείχθη ὅτι ἢ ἐκπαίδευσις τῆς γυναικὸς εἶναι ἀναγκαιοτάτη καὶ ὅτι ἄνευ αὐτῆς εἶναι ἀδύνατος ἢ ἀνάπτυξις τῶν ἠθῶν ὡς καὶ ἢ πρόοδος αὐτῶν. Διὰ ταῦτα αἰσθάνεται σήμερον βαθυτάτην εὐγνωμοσύνην ὁλόκληρον τὸ ἔθνος ἡμῶν πρὸς τὸ Ἀρσακείον τὸ κυριώτατον τοῦτο ἴδρυμα τῆς ἐκπαίδευσως τῶν γυναικῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ συγχίρει αὐτῷ ἐπὶ τῇ πενηκονταετηρίδι του. Ἡ χάρις αὐτῆ τοῦ ἐλληνικοῦ κοινοῦ εἶναι ἄδολος καὶ πλήρης, καθὼς μάλιστα εἶναι πεπεισμένοι ὅτι ἐν τῷ Ἀρσακείῳ εἰδίδετο καὶ διέταται καὶ νῦν ἀνατροπῇ ὅπως *χριστιανικῆ καὶ ἐλληνικῆ*. Ἡ ὀρθοκεντρικὴ διδασκαλία πάντοτε ἐτιμᾶτο ἐν ταῖς σχολαῖς τῆς φιλελευθερευτικῆς Ἐταιρείας, ἡ δὲ κύριος σκοπὸς τῆς ἐκπαίδευσως ἦτο ἢ μόρφωσις καλῶν χριστιανῶν γυναικῶν. Διὰ τοῦτο καὶ τὰ ὀρθοκεντρικὰ καθήκοντα τῶν μαθητριῶν ἐτελοῦντο πάντοτε καὶ τελούνται ἀκριβέστατα, καὶ ἢ προσευχὴ συνοδεύει καὶ ἀγιάζει τὸν βίον τῶν μαθητριῶν ἀπὸ προῖκς μέχρι ἐσπέρας γινόμενη τακτικῶς καὶ κατὰ τὴν ἔγερσιν ἀπὸ τοῦ ὕπνου καὶ ἀρχομένων τῶν μαθημάτων καὶ κατὰ τὸ δεῖπνον καὶ κατὰ τὴν εἰς ὕπνον ἀπέλευσιν αὐτῶν, καὶ τὰς κυριώτας καὶ ἐορτὰς ἐκκλησιάζονται τακτικώτατα αἱ μαθήτριαι ἐν τῷ ναῷ τῆς σχολῆς. Οὐδέποτε διὰ τοῦτο ἠκούσθη μαθήτρια τοῦ Ἀρσακείου ἠσθενοῦσα καὶ ὑβρίζουσα τὰ θεῖα. Τούτων δὲν ἀποκρίνοντο πάντοτε καὶ διακρίνοντο αἱ μαθήτριαι αὐτοῦ ἐπὶ τῇ εὐσεβείᾳ αὐτῶν. Ἐπίσης καὶ ὁ ἐλληνικός χαρακτήρ τῆς ἐκπαίδευσως τοῦ Ἀρσακείου ἦτο πάντοτε καὶ εἶναι κατὰ δὴλος. Τὰ κατὰ καιροὺς συμβούλια μετὰ τῶν προέδρων αὐτῶν, αἱ διευθύντρια, οἱ ἔφοροι, οἱ καθηγηταί, οἱ διδάσκαλοι καὶ αἱ διδασκάλισσαι τοῦ Ἀρσακείου πάντοτε οὐδεμίαν περίστασιν παρέλειπον ἵνα ἐμπνεύσῃ τὸ αἶσθημα τῆς φιλοπατρίας εἰς τὰς ἐκτρεφόμενας καὶ ἐκπαιδευόμενας ἐν αὐτῷ νέας. Τὰ ἠθικὰ φημίματα ἦσαν καὶ εἶναι ἢ τροφή καὶ ἢ τέρψις τῶν μαθητριῶν. Ἐν γένει τὸ πνεῦμα τῆς φιλοπατρίας πνέει ἐν παντὶ τῷ βίῳ τοῦ λαμπροῦ τούτου ἰδρύματος. Διὰ τὴν χριστιανικὴν λοιπὸν ταύτην καὶ ἐλληνικὴν ἀγωγήν τὴν ἐν τῷ Ἀρσακείῳ διδομένην ἢ χάρις τοῦ ἐλληνικοῦ λαοῦ, ἐπὶ τῇ ἐορτῇ αὐτοῦ εἶναι δίκαιον νὰ ἦναι ἢ ἐπίσης καὶ ἀνεπιφύλακτος.

Ἡ χάρις δὲ αὐτῆ ἐπὶ τῇ πενηκονταετηρίδι τοῦ Ἀρσακείου δικαίως δὲν περιορίζεται μόνον ἐντὸς τῆς ἐλευθέρως *Ἑλλάδος, ἀ. ἡ.* ἐκτείνεται καὶ ἐκτὸς αὐτῆς, πανταχοῦ ὅπου ὑπάρχει ἐλληνισμός, διότι ὅσα ἀγαθὰ ἀπρηθμῆσαμεν ἀνωτέρω προσελθόντα ἐκ τοῦ Ἀρσακείου, δὲν περιωρίσθησαν μόνον εἰς τοὺς ἐλευθέρους Ἕλληνας, ἀλλ' ἐπέξετάθησαν καὶ εἰς τοὺς δούλους. Ἡ Ἀρσακείως ὑπῆρξε διὰ τοῦτο πάντοτε πανελληνιον κα-

θίδρυμα. Δὲν ὑπάρχει σχεδὸν οἰκογένεια τοῦ ἀπανταχοῦ ἐλληνισμοῦ δούλου καὶ ἐλευθέρου, ἥτις νὰ μὴ ὀφείλῃ τὴν ἐκπαίδευσιν μελῶν τῆς εἰς αὐτὴν. Μέχρι πρὸ μικροῦ χρόνου τὰ σχολεῖα τῆς ἐλληνικῆς ἀνατολῆς ἐλάμβανον τὰς διδασκαλίσσας τῶν ἐκ τοῦ Ἀρσακείου καὶ αἱ κόραι τῶν ἀπανταχοῦ ὁμογενῶν ἐν αὐτῷ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐλάμβανον τὴν ἀνωτέραν εὐπαίδευσιν τῶν. Καὶ νῦν δὲ ὅτε προχωρήσασθαι τῆς γυναικείας ἐκπαίδευσως ἐν Τουρίᾳ μεταξὺ τῶν ὁμογενῶν ἡμῶν ἰδρῶθησαν καὶ ἐκεῖ ἀνώτερα παρεναγωγεῖα καὶ διδασκαλεῖα διδασκαλιστῶν οὐκ ὀλίγαί εἶναι ἐκ τῆς δούλης Ἑλλάδος ἐκπαίδεύονται ἐν τῷ Ἀρσακείῳ καὶ οὐκ ὀλίγαί ἀπόρτοι αὐτοῦ μεταβαίνουσιν εἰς τὴν ἀνατολὴν ἐπὶ καὶ νῦν ὡς διδασκαλίσσαι καὶ διδάδουσαι τὰ ἐλληνικὰ φῶτα εἰς αὐτὴν. Τὸ Ἀρσακείον ὑπὸ τὴν ἐποψὴν ταύτην παρέσχεν ἀνυπολόγιστους ὑπηρεσίας τῷ ἔθνει, ἢ δὲ ἐλληνικῇ κυβέρνησι μετὰ σύμπαντος τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἠσθάνθη τούτο πάντοτε καὶ ἀνεγνώρισε. Τοσοῦτῳ δὲ μᾶλλον αἱ ὑπηρεσίαι αὐταὶ ὑπῆρξαν σπουδαῖαι, ὅσα διὰ τῆς ἐκπαίδευσως τῶν γυναικῶν εὐκολώτερον εἰσῆχθη πολλαχοῦ εἰς τὰς οἰκογενεῖας ἀλλογλώσσων ἐλληνικῶν χωρῶν ἢ ἐλληνικῆς γλώσσης, ἥτις ἄνευ τοῦ μέσου τούτου θὰ ἔμεινεν ἄγνωστος αὐταῖς ἐπὶ μεγίστη ἠθικῇ ζημίᾳ. Ἀλλαχοῦ πάλιν ὅπου ὑπῆρχεν ἢ ἐλληνικὴ γλώσσα, ἀλλ' ἐκινδύνευεν, ἐσώθη διὰ τῶν μαθητριῶν καὶ διδασκαλιστῶν τοῦ Ἀρσακείου. Χῶροι δλόκληροι κατὰ ταῦτα ἠθέλον ἀπαλλοτριωθῆ τοῦ ἐλληνισμοῦ ἄνευ τῶν τροφίμων τοῦ Ἀρσακείου τῶν κατ' ἔτος ἐπὶ πενηκονταετηρίδῃ ἠδὴ διασπειρομένων εἰς τὴν ἀνατολὴν ὡς διδασκαλιστῶν καὶ μητέρων. Διὰ πάντα τὰ ἀνωτέρω τὴν στιγμὴν ταύτην ὁ ἀπανταχοῦ ἐλληνισμός ἐλευθέρως καὶ δούλος εὐγνωμονῶν συγχίρει τῷ Ἀρσακείῳ.

Ναὶ! *Χαῖρς, ὦ Ἀρσακείως Σχολῆ!* Πανηγύρισον τὴν πενηκονταετηρίδα τοῦ βίου σου χαίρουσα μετὰ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι προσήνεγκας κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον τὰς μεγίστας ἐκδουλεύσεις εἰς τὸ ἔθνος. Ἡ ἐκπαίδευσις τῆς νεωτέρας ἐλληνίδος εἶναι ἔργον σου, ἐφ' ᾧ δύνασαι νὰ κωχῆσαι. Τὸ ἀπανταχοῦ ἔθνος διὰ τοῦτο ἐπιπρετεῖ εἰς τὴν πανηγύριν σου, αἱ δὲ εὐλογίαι τοῦ πανελληνίου τὴν ἡμέραν ταύτην σὲ καλύπτουσιν. Ἐθε ἢ θεῖα Πρόνοια νὰ σὲ ἔχῃ πάντοτε ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς. Εὐχαρίστησον τὸν Θεόν, διότι σὲ ἤξιώσε καὶ σὲ ἰκάνωσε ἵνα ἐργασθῆς μέχρι τοῦδε τοσοῦτον ὠφελίμως, καὶ παρακάλεσον τὸν Παντοδυναμον καὶ Πανάγαθον νὰ σὲ ἐνισχύσῃ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι ἐπὶ ἐκατονταετηρίδας νὰ ἐξακολουθήσῃς τὸ ὑψηλὸν ἔργον σου πρὸς δόξαν τοῦ ἐλληνισμοῦ!

Α. ΔΙΟΜΗΝΗΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ.

ΑΡΣΑΚΕΙΟΝ

ΤΟ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΟΝ

Τῆ σιγαλλῆ τῶν τοίχων σου δὲν φράζει νὰ χαλάσῃ
Τοῦ κλέσου τ' ἀναγέλλισμα, τὸ βούλημα, κ' ἡ ἐνοία,
Καὶ κρύβεις ἀπὸ ταῖς μ'εταίς τὴν ἀντισμένη πλάσι,
Κάθε σμαρῆδ' ἔμμορῶν μὲ βόθῃ λαφειρένια.

Ἡ δὴ σου ἡ ἔρημικὴ πὸ δαίχνη μακαστῆρι,
Καὶ μοιάζουν ἄσπ' ἀναγέλλισμα ἔσθαι ἀγναῖς παρθένας
Κρατοῦνε πάντες ὑπὸ καὶ οἱ σκοτεινοὶ σου γύροι,
Δίχως νὰ τοῦν γονατιστὰ πὸ ῥάσο τιλυγμέναις.

Ἄλλὰ γιὰ ἄσ'α εἶν' ἡ χροαῖς κ' ἡ ἐνοίαις ὅπου βγαίουν
Ἄπ' τὰ κατὰ μαθήματα κ' ἄπ' τὰ σοφὰ βιβλία,
Καὶ μέσα σου μοσχοβολοῦν αἰώνια κ' ἀνασταίνουν,
Χρυσὸς καρπὸς ἡ προκοπή, κ' ἄσ'θος λευκὸ ἡ φίλια!

Ὡ ναί! τὴν ἀγνῶσύν σου καμμιὰ ἐκκλησιὰ δὲν ἔχει,
Κανένας κῆπος καρπερῆ, ἄσ'ν τῆ δ'ικῆ σου, ὑπότῃ!
Δοχτάρει γιὰ κάθε νῆα ὅπου ἔσθ' ἐσθ' προστρέχει,
Θρέφ' τῆς ἄσ' δέντρο τῆ καρδιά, διώτῃ ἄπ' τὸ νοῦ τὰ σκότῃ.

Πέε τῆς, ἂν εἶνε δ'λόμμορφο ἔς τοὺς κόμπους ἐκεῖ κάτω
Τὸ σιάχου πῶ ἔκανθῃ, ψηλὸ, βερυολιγέει τ' ἄγερῃ,
Φτωχοί, τί νὰ τὴν κάμουμε τῆ ζηλευτῆ θωριά σου
Πρὸ τοῦ σιτῆρ' ἑρρισιτῆ, πρὸ τοῦ φυσικῆ μᾶς φέρῃ;

Πέε τῆς, ἐκεῖ πὸ κῆθεται ἔς τὴν Ὀμηρο σκυμμένη,
Ποῖς εἶν' ὁ μόνος στοιχαρμὸς πὸ πρίπει πάντα νᾶχῃ;
Ὀχ' ἡ ὄρατῃ, λεγόμενῃ καὶ ἔντροπισσμένη Ἐλένη,
Ἄλλ' ἡ περὶ ῥατῆ, πιστῆ, κολύπητῃ Ἀνδρομάχη.

Πέε τί γυναῖκες ἔστραψαν καὶ ἔς τὰ στερὰ ἔδω ἔπερα
Ἐ τὸ Μισολόγγι τὸ λαμπρὸ, ἔς τὰ δακρυμένο Σοῦλι,
Καὶ βγάτε τὴν ἔσκαλισσα, γυναῖκα καὶ μητέρα,
Μ' ἔσθ'α ῥατῆ οἱ ἐλευθεροὶ κ' ἐλπίζουνε οἱ δοῦλοι!

Τοῦ Ἰένους τὸ σταυρετὸ μ' ἄσφαρτερὸ τὸ μάτι,
Μὲ νὰ φερῶνται δ'ἀνάστικτα κορονά σου τὸν εἶδα!
Ὡ! πέρει κάθε κόρη μας, τῆς παρθενίης παλάτι,
Καὶ κάνε τὴν βασίλισσα, πῶ ἔσθ' εἰπῆ Ἐλληνίδα!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΛΑΜΑΣ

ΦΙΛΙΠΠΟΣ ΜΑΡΘΑΣ

ἀετήγημα

Οἱ σημερινοὶ νέοι δυσκόλως δύνανται νὰ φαν-
τασθῶσιν ὅποια ἦσαν, προτοῦ αὐτοὶ γεννηθῶσιν,
αἱ ἤδη ἀκμάζουσι πόλεις τῆς Ἑλλάδος. Οὕτω
ἡ Σύρα ἔχει σήμερον ἀμαξίτας ὁδοῦς, εἰς δὲ τὴν
πλατεῖαν Λεωτσάκου, τὴν κοινῶς Πλαταῖαν, εὐ-
ρίσκει τις σταθμευσῶσας ἀμάξας μὲ δύο ἵππους,
καὶ μάλιστα (ὡ τοῦ θαύματος) γίνεται ἤδη λό-
γος περὶ κατασκευῆς σιδηροδρόμου μεταξὺ τῆς
πόλεως καὶ τῶν ἐξοχῶν τῆς νήσου! Καὶ ὁμοίως
δύο ἀδελφοὶ γνωστοὶ μου, προσθῦται ἀμφότεροι
τὴν σήμερον, ἐνθουμοῦνται τὸν θαυμασμόν των
ὅτε, πρὸ πενήτηκοντα ἐτῶν, μεταθάνας ἐξ Ἑρ-
μουπόλεως εἰς Ἀθήνας συνήντησαν εἰς τὸν πρῶ-
τον ἐκεῖ περιπατῶν των τὴν βασίλισσαν Ἀμαλίαν
ἐφιππον.

— Μητέρα, ἀνεφώνησεν ὁ νεώτερος ὅτε ἐπέ-
στρεψαν εἰς τὴν οἰκίαν, μητέρα, εἶδα τὴν βασί-
λισσαν ἐπάνω εἰς ἕνα ὄρατον γαῖδαρον!

— Δὲν ἦτο γαῖδαρος, ὑπέλαβε περιφρονητικῶς
ὁ μεγαλειότερος, ἦτο μουλάρι.

Δὲν ἦσαν ὅλως ἀξιώμεμποι καὶ οἱ δύο διὰ
τὴν ἀτέλειαν τῶν γνώσεών των περὶ τὴν ζω-
λογίαν. Ἴππος δὲν ὑπῆρχε τότε εἰς Σύραν, δὲν
εἶχον δὲ ἴδει οὔτε ζωγραφιστὸν τοιοῦτον, καθό-
σον οἱ παῖδες τότε δὲν ἐλάμβανον ὡς δῶρα οὔτε
βιβλία μετ' εἰκονογραφικῶν, οὔτε παίγνια καλλι-
τεχνικὰ καθὼς σήμερον.

Ἄλλ' ἐὰν ὑπελείπετο τῆς πρωτεύουσας ὡς
πρὸς ἵππους καὶ ἀμάξας νομίζω ὅμως ὅτι οὐδε-
μίαν τῆς Ἑλλάδος πόλιν ἀδικῶ λέγων ὅτι ἡ
Ἑρμούπολις προηγῆθη τῶν λοιπῶν εἰς τὸν ἐξευ-
ρωπαϊσμόν. Αἱ Ἀθηναῖαι ἦσαν πλήρεις ἐτι φουστα-
νελοφόρων, ὅτε πάντες σχεδὸν εἰ Ἑρμούπολιται,
οἱ ὅπωςδὴποτε διασκεδίσαντες τὰς πρώτας βαθ-
μίδας τῆς κοινωνικῆς κλίμακος, ἐφόρουσαν φραγκικὰ.
Τὸ ἱστορικὸν καφενεῖον τῆς Ὠραίας Ἑλλάδος ἦτο
τὸ μόνον συνεντευκτήριον τῶν κατείκων τῆς πρω-
τεύουσας, (ἐκτὸς τῶν λογίων, ὅτινας κατὰ προτίμη-
σιν ἀντήλλασσον τὰς ιδέας των ἐντὸς προνομιούχων
τινῶν φαρμακείων) ἐνῶ οἱ ἔμποροι τῆς Ἑρμουπό-
λεως εἶχον ὄχι μίαν μόνον, ἀλλὰ δύο λέσχας ἀ-
ξιολόγους, εἰς τὰς ὑποίας μάλιστα εἶδιδον καὶ χο-
ροὺς πολυκρότους κατὰ τὰς ἀποκρίω. Ὡστε ὁ
ἐρχόμενος ἐκ τῶν ἄλλων μερῶν τῆς Ἑλλάδος
εἰς Σύραν, ἐβλεπεν ἐκεῖ ἐξωτερικὰ σημεῖα φραγ-
κισμοῦ, τὰ ὅποια εἰς μάτην ἤθελε τότε ἀναζη-
τῆσαι ἀλλαχού.

Τοῦτο ἐξηγεῖται εὐκόλως. Οἱ συνοικιστὰί τῆς
Ἑρμουπόλεως, ἐκρίζωθέντες τῶν ἐστίων των ἀπὸ
τὸν ἀνεμοστρόβιλον τῆς Ἐπαναστάσεως καὶ με-
ταφερθέντες ἐπὶ νέου ἐδάφους, ἠδύναντο δι' αὐτὸ
τοῦτο νὰ μεταβάλλωσιν εὐκολώτερον τῶν ἄλλων
Ἑλλήνων τὰ προγονικὰ ἥθη καὶ ἔθιμα. Ἄλλως
δὲ οἱ πλείστοι ἀνῆκον εἰς τὰς ἐμπορικὰς τάξεις,
πολλοὶ ἐξ αὐτῶν ἢ ἐπεσκεπθῆσαν οἱ ἴδιοι τὰ ξένα
ἢ εἶχον συγγενεῖς ἀποκατασταθέντας εἰς Εὐρώπην,
ὥστε δὲν ἤργησαν νὰ συγκεντρώσωσιν εἰς τὴν νῆσον
ἐκείνην τὸ ἐμπόριον τῆς Ἑλλάδος, καὶ ν' ἀπο-
καταστήσωσιν τὴν Ἑρμούπολιν τὸ πρῶτον ση-
μεῖον ἐνώσεως μεταξὺ τοῦ ἀριστυστάτου κράτους
καὶ τῆς λοιπῆς Εὐρώπης.

Ἀληθῶς δ' ἀποκτηθεὶς οὕτω ἐξευρωπαϊσμός
ἔφερε τὸν διπλοῦν τύπον καὶ τῆς βίης μετ' ἧς
μετηνέχθη ἔξωθεν, καὶ τῆς ἀνεπαρκείας τῶν
μέσων διὰ τῶν ὁποίων ἐπραγματοποιεῖτο ἡ ἐφαρ-
μογὴ του. Οἱ νέοι ἐκεῖνοι Εὐρωπαῖοι ἐφαίνοντο μὴ
λαθόντες εἰσέτι τὸν καιρὸν νὰ συνειθίσωσιν εἰς
τὰ ξένα ἥθη καὶ εἰς τὰ νέα φορέματά των. Ἡ
φραγκικὴ των ἐνδυμασία δὲν ἦτο πάντοτε οὔτε
τοῦ νεωτέρου, ἀλλ' οὔτε κἂν ἁμοιορρυθμίου συμμοῦ.
ἀποτέλεσμα τοῦτο εἶπε τῆς ποικίλης ἐξώθεν προ-
ελεύσεως τῶν ἐνδυμάτων, εἶπε τῆς καλλιτεχνι-
κῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ἐγγυρίων ραπτῶν, εἶπε
ἐπὶ τέλους τῆς μὴ ἐντελοῦς εἰσέτι λήθης τῶν

ἀρχαίων ἔξεων. Οὕτω καὶ εἰς τὰς λέσχας ἐπι-
κράτει, ἔστω καὶ κατὰ τοὺς χοροὺς, ὅσοι ἀπλοϊ-
κότητος μεγαλειτέρας ὅπωςδὴποτε τῆς συμβι-
βαζομένης μὲ τὴν ἐθιμοτυκίαν τοῦ παρεισάκτου
πολιτισμοῦ. Ἐν συνόλῳ, εἰς τὴν κοινωνίαν ἐκεί-
νην, τῆς ἰστίας τὰ σατατικὰ ἦσαν ἑτερογενῆ
καὶ ποικίλα, αἱ δὲ περιστάσεις ἀνώμαλοι καὶ
εἰσέτι δυσχερεῖς, ὑπῆρχε τι τὸ ἀσυνάρτητον, τὸ
ἰδιορρυθμικόν, ὅς δ' εἶπεν καὶ τὸ ἀλλόκοτον.

Τὸ ἀλλόκοτον τοῦτο διαφαίνεται κατ' ἐξοχὴν
εἰς τινὰς τύπους τῶν τότε Ἑρμουπολιτῶν, οὐτι-
νες ἠδύναντο νὰ παράσχωσιν ἕλπην πλουσίαν εἰς
τὸν ἠθογράφον ἢ καὶ εἰς γελοιογράφου τὴν γρα-
φίδα, ἐὰν δὲν ἐξημβλύνοτο ἡ συναίσθησις τοῦ γε-
λοίου ἐν μέσῳ τῆς γενικῆς ἀκαταστασίας καὶ τῆς
προσπάτου ἐτι μνήμης τῆς πανωλεθρίας, ἐξ ἧς
προέκυθεν ὁ συνοικισμὸς τῆς Ἑρμουπόλεως. Πα-
ρεκτὸς δὲ τούτου, ἡ συνήθεια ἐξοικεῖοι πρὸς πᾶν
τὸ ἔκτακτον. Οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος ἰδιοτροποὶ τύ-
ποι κατήντησαν νὰ θεωρῶνται ὡς φυσικοὶ καὶ νὰ
μὴ ἐξεγείρωσιν οὐδέλλως τὴν κοινὴν περιέργειαν.

Μεταξὺ τῶν προσώπων δεκα εἰς νύξεις μου αὐ-
ται θ' ἀνακαλέσωσιν εἰς τὴν μνήμην παλαιῶν
Ἑρμουπολιτῶν, θὰ συγκαταλεχθῆ πιστεύω καὶ
τὸ τοῦ Φιλίππου Μάρθα. Πολλοὶ ἐλησημόνησαν
ἴσως τὸ ὄνομα, ἀλλὰ δυσκόλον εἰ ἰθὺντες αὐτὴν
ἀπαξ νὰ ἐλησημόνησαν τὸν ἀνθρωπινον. Εἶχε χα-
ρακτηριστικὰ μοναδικὰ καὶ ἐντυπούμενα διὰ παν-
τός εἰς τὴν μνήμην. Αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς του
ἦσαν μαῦραι εἰσέτι, ἀλλ' ἡ μία του ὄφρυς, ἡ δε-
ξιὰ, ἦτο λευκὴ, ὁ δὲ δακτύλος του μύσταξ διηρη-
το ἐπίσης εἰς δύο διακεκριμένα χρώματα, ἀλλ'
ἀντιστρόφως τῶν ὄφρῶν ἦτο λευκὸς ἀριστερόθεν
καὶ μαῦρος δεξιόθεν. Ἡ χιαστὴ διασταύρωσις
αὕτη τῶν δύο χρωμάτων ἐδίδεν εἰς τὴν φυσιο-
γνωμίαν του ἐκφρασίαν παραδόξον. Ἐὰν ἔβαινε
τὰς λευκὰς τρίχας ἠδύναντο νὰ θεωρηθῆ ὡς εὐ-
μορφος μᾶλλον, ἀλλ' ὅτε πρῶτον ἦλθεν εἰς Σύραν,
τίς ἐκεῖ ἐσκέπετο περὶ κομψότητος! Μετέπειτα,
καθόσον ἠόυχαζον τὰ πράγματα καὶ ἐλάμβανον
σημαλίαν ὑπερτίραν τῆς ἀληθοῦς ἀξίας των αἱ μι-
κρά μέρμηνα τοῦ βίου, ἀνεφάνησαν καὶ πωλητὰι
καὶ ἀγορασταὶ βαφῆς εἰς Ἑρμούπολιν. Ἄλλὰ
τότε θὰ ἐπέσυρε τὴν ἐκπληξίν καὶ τὴν εἰρωνείαν
τοῦ κόσμου ὁ Μάρθας, ἐὰν ἤρχετο εἰς τὸν ναῦν
του νὰ ἐπιδιώξῃ διὰ τοιούτων μέσων τὴν ὁμοί-
οχρονίαν τῶν τριῶν του. Τὸν εἶχον συνειθίσει ὅπως
ἦτο καὶ οὐδεὶς πλέον τὸν παρατήρει. Ναί μὲν,
τινὲς τῶν ἄκραν φιλοσοκιωμόνων ἐπέμενον ἐπα-
ναλαμβάνοντες πότε καὶ πότε χερσεντισμὸν ἐγ-
καινισθέντα πρὸ ἐτῶν ὑπὸ Χίου ἐντροβῶς περὶ
τὰς Ἰραφῆς καὶ ἐμπνευσθέντος ἀπὸ τὸ ἐπώνυμον
τοῦ Φιλίππου. Ἄλλ' οὔτε κἂν ἐμειδία οὗτος ἢ
ἐπρόσεχεν ὅτε, κατὰ τὴν διάδοξιν του, οἱ τοιοῦ-
τοι εὐφυολόγοι ἐφθύριζον τὸ τοῦ Εὐαγγελίου:
α Μάρθα, Μάρθα, μερμηνας καὶ τυρβάζῃ περὶ πολ-

λά, ἐνὸς δὲ ἔσθαι χρεῖα.» Καὶ προφέροντες τὴν
λέξιν Ἐνός ἔστρεβον τὸν μύστακα ἢ ἔστρεβον τὰς
ὄφρῆς.

Τὸ ρητόν ἠδύναντο πράγματι νὰ λεχθῆ πρὸς
τὸν διμῶνυμον τῆς Μάρθας, καθόσον ὑπῆρχε χρεῖα
ἐνὸς χρώματος, ἀλλὰ τὸ πρῶτον μέρος τῆς φρά-
σεως βεβαίως δὲν προσηρμόζετο εἰς αὐτόν. Οὐ-
τε ἐμερίμνα, οὔτε ἐτύρβαζε περὶ πολλὰ ὁ δυστυ-
χῆς! Ἄπ' ἐναντίας, μόνη του μέριμνα ἐφαίνετο
ἡ ἐπιμελὴς ἐξάσκησις τοῦ ἔργου του, καὶ τοῦτο
δὲ τόσον μόνον ὅσον ἐξήρει πρὸς ἀπέκτασιν τοῦ
ἐπιουσίου ἄρτου Ἄλλως, οὔτε αἰλου εἶχεν οὔτε
σχέσεις, οὔτε εἰς καφενεῖον τὸν εἶδε τις ποτὶ νὰ
καθήσῃ, οὔτε εἰς ξένην οἰκίαν εἰσῆρχετο. Ἠσυ-
χος, ὀλιγόλογος, κατηφῆς, μετέβαινε τακτικῶς
ἐκ τῆς οἰκίας του εἰς τὰ γραφεῖα τῶν πλεατῶν
του καὶ ἐκεῖθεν πάλιν ὀπίσω, πενήγως ἀλλὰ κο-
σμῶς καὶ καθαρώς πάντοτε ἐνδεδυμένος.

Κατόκει ἀνεκαθεν εἰς τὴν παρὰ τὴν δυτικὴν
Ἑκκλησίαν στενὴν ὁδόν, ἧτις ἀγνοῦ ἐὰν ἀπέκτησε
τὴν σήμερον ἰδίαν ὀνομασίαν. Ὁ ἐκτοτε κατε-
δαφισθεὶς οἰκίσκος του περιεῖχε δύο μικρὰ δωμά-
τια καὶ μαγειρεῖον, ἐκ τῆς καπνοδόχης ὁμοίως
τοῦ ἰποίου αἱ γειτόνισσαι ἐθεβαίουν ὅτι οὐδέ-
ποτε ἀνῆλθε καπνός. Κατ' ἀρχὰς τινὲς ἐξ αὐτῶν
ἠθέλησαν ἐκ συμπαιθείας νὰ τῷ προσφέρωσι φα-
γητὰ, προσπαθίζόμενοι ποτὶ μὲν ὅτι ἐπιθυμοῦν νὰ
δοκιμάσῃ τὴν ἐπιτυχοῦσαν πῆτταν των, ἄλλοτε
δὲ ὅτι ἦτο ἡ ἐορτὴ τοῦ συζύγου ἢ τοῦ υἱοῦ των.
Ἄλλ' ἐκεῖνος εὐγενῶς μὲν, διὰ τρόπου ὁμοίως μὴ
ἐπιδεχομένου ἀντίρρησης, ἀπεποιεῖτο τὴν προς-
φορὰν, ὥστε αἱ γειτόνισσαι ἔπαυσαν ἢ μία μετὰ
τὴν ἄλλην τὰς καλοκάγαθους ἀποπειράς των. Καὶ
ἐξηκολούθει ὁ Φίλιππος φέρων ἀνά πᾶσαν
ἡμέραν ἐντὸς χάρτου χονδροῦ ἢ ἐντὸς λαχανο-
φύλλου τὴν λιτὴν ἀμαγειρευτον τροφήν του.

Ἡ σειρά τῶν πρὸς τὴν θάλασσαν οἰκιῶν τῆς
ὁδοῦ ἐκείνης, καθὼς ἐνθουμοῦνται οἱ γνωρίζαντες
τὴν Ἑρμούπολιν, ἐκτίσθη ἐπὶ βράχων ἀποτόμων.
Ὁ οἰκίσκος τοῦ Μάρθα, χωρισμένος ἀπὸ τὴν ὁ-
δὸν διὰ μικροῦ προαυλίου περιτετελισμένου, προεῖ-
χε περισσώτερον τῶν ἄλλων πρὸς τὰ ὄπισθεν, ἢ
δὲ ξύλινο: ἐξώστης του ἐφαίνετο κρεμάμενος, τρό-
πον τινά, ὑπεράνω τῶν ἀποκρήμων ἐκεῖ πετρῶν
Ὅτε ὁ ἀνεμος ἔπνεε σφοδρῶς, οἱ ἀφροὶ τῶν ὑπὲρ
τὸν κρημνὸν μαινομένων κυμάτων ἀνῆρχοντο ἐνί-
τε μέχρι τῆς οἰκίας αὐτῆς.

Τὸν ἐξώστην του εἶχε περιελάβει ὁ Φίλιππος
ἀνωθεν καὶ ἐξ ἐκατέρων τῶν πλευρῶν διὰ σανί-
δων. Καὶ τῶν παρακειμένων οἰκιῶν οἱ ἐξώστης
περικλείοντο κατὰ τὸν αὐτὸν ἢ ἄλλον τρόπον.
μετασηματιζόμενοι εἰς κλίνας εὐκέρους καὶ ἄδρο-
σερὰς κατὰ τὰς θερμὰς τοῦ θέρους νύκτας. Ἄλλ'
ἐνῶ τῶν λοιπῶν ἐξώστων ἡ σκέπη ἀφῆρητο κα-
τὰ τὸν χειμῶνα, ἢ τοῦ Φιλίππου ἐμενε διαρκῶς;

σκεπαστός, αὐτὸν δὲ γειτόνισσαι διετείνοντο ὅτι ἐκοιμᾶτο ἐκεῖ καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος.

Ἐντὸς τῆς οἰκίας ἐκείνης διήρχετο ὅσας ὥρας δὲν ἀπασχόλαι ἢ ἐργασία του. Τὰς κυριακὰς ἐλειτουργεῖτο τακτικῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς Μεταμορφώσεως, ἐνίοτε δὲ μετὰ τὴν ἀκολουθίαν οἱ χωρικοὶ ἢ κυνηγοὶ ἐπιστρέφοντες ἐκ τῆς ἀγρᾶς, τὸν συνήντων περιπλανώμενον εἰς τὰ πετρώδη τῆς νήσου βουνά, ἢ καθήμενον ἐπὶ βράχου μετὰ τὰ βλέμματα ἐστραμμένα πρὸς τὴν Ἰῆνον. Ἄλλ' οὐδέποτε τὸν εἶδε τις τὸ ἐσπέραις ἔξω τῆς οἰκίας του.

Τὰ πρὸς τὸ ζῆν ἐπορίζετο ἐπαγγελλόμενος τὸν διεμνηνέα καὶ τὸν γραμματέα τῆς Ἀγγλικῆς γλώσσης. Δι' αὐτοῦ ἐγένετο πᾶσα συνεννόησις μεταξὺ τῶν Ἀγγλων πλοιαρχῶν καὶ τῶν παραληπτῶν τῶν φορτίων τῶν. Ἐὰν ἔμπορος τις ἐλάμβανεν ἐπιστολὴν Ἀγγλικήν, εἰς τὸν Φίλιππον προσέφευγε πρὸς μεταφρασὴν τῆς· ὅτε ἐπρόκειτο περὶ συντάξεως ναυλοσυμφωνιῶν ἢ περὶ ἐκδόσεως συναλλάγματος Ἀγγλιστί, διὰ τῶν καλλιγραφικῶν χαρακτήρων του ἐπληροῦντο τὰ κενὰ τῶν σχετικῶν ἐντύπων.

Δὲν ἐπληροῦντο ἀδρῶς διὰ ταῦτα, ἀλλ' αὐτὸς μετὰ τῆς Ἀγγλίας ἐμπορικῆς σχέσεως τῆς Ἑρμοποπόλεως ἦσαν τοσαῦται ὥστε δὲν ἀπέλιπεν ἐργασία, ἔξ ἄλλου δὲ αὐτὸς ἀνάγκαι του ἦσαν τόσον περιωρισμέναι ὥστε ἐξήρουν ὅσα ἐκέρδιζε.

Ἄλλὰ ποῦ καὶ πῶς ἐξέμαθε τὴν Ἀγγλικὴν ὁ Φίλιππος; Ἦτο γνωστὸν περὶ αὐτοῦ ὅτι κατὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Κύπρου περιεσώθη ὀρφανὸς εἰς πλοῖον Ἀμερικανικὸν καὶ ὅτι μετεφέρθη εἰς Ἀμερικὴν ὅπου ἐξεπικιδεύθη, ἀνδρωθεὶς δὲ ἐπέστρεψεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Κατ' ἀρχὰς μάλιστα ἐλέγετο ὅτι ἐσπούδασεν ἐκεῖ τὴν λατρικὴν, ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν τὴν μετέχρηστο ἐπαυσε βαθμυθῶν νὰ λέγεται τοῦτο καὶ ἐλησμονήθη.

Ὅτε κατὰ πρῶτον ἦλθεν εἰς Σύραν ἐλέγοντο καὶ ἄλλα περὶ αὐτοῦ πολλὰ καὶ διάφορα. Ἐπὶ τένα καιρὸν διεδίδετο ὅτι εἶχε πάθει τὰς φρένας. Τῆνοι δὲ τινες ἐκυλιούρησαν ἐπεισοδία ποικίλα τῆς φημιζομένης παραφροσύνης του. Ἄλλ' ὁ ἄνθρωπος ἐφαίνετο ὑγιέστατος τὸν νοῦν, ἢ δὲ κατῆρα καὶ ἢ ἀπομόνωσις του δὲν ἦσαν βεβαίως ἀνεξήγητοι ὑπὸ τῆς γενικῆς τότε τῶν Ἑλλήνων περιστάσεως, ὥστε διεσκαδάσθησαν ἐν τὸς ὀλίγους πᾶσαι αὐτὸς περὶ διαταράξεως τῶν φρενῶν του ὑπόνοιαι. Ἐν συνόλῳ δὲ οἱ Ἑρμοποπολιταὶ δὲν ἐνησυχολοῦντο πλέον περὶ αὐτοῦ. (Ὁὐδένα ἐπειράζε, οὐδένα ἐθάρυε, ἄλλο δὲν ἐπεθύμει καὶ δὲν ἐπεδίωκε ἢ τὸ νὰ διέλθῃ ἀπαρκατῆρητος ἢ ὑπαρξίς του, τοῦτο δ' ἐπὶ τέλους καὶ ἐπέτυχε.

Καὶ ὅμως ἡ μονήρης καὶ ἄσημος ἐκείνη ὑπαρξίς ὑπέκρυπτεν ἱστορίαν θλιβεράν, ὑπέκρυπτε πάλην μακράν, πάλην καθημερινὴν μεταξὺ τῆς καρδίας καὶ τῆς διανοίας του. Οἱ βλέποντες αὐ-

τὸν παραγεμίζοντα ἡσυχῶς τὰς ἐντύπους συναλλαγματικὰς καὶ φορτωτικὰς του δὲν ἠδύναντο νὰ ὑποπτεύσωσιν ὅποιαι τρικυμίας περιέκλειεν ἢ ψυχὴ του.

Τὸ μυστικὸν τοῦ Φιλίππου Μάρθα θὰ συναπέθνηκε μετ' αὐτοῦ, ἐὰν ὡς μνημότυνον ἐπιπλέον μετὰ νυκταγίων δὲν περιεσώζοντο ἰδιώχειροι τινὲς σημειώσεις του. Διατί τὰς ἔγραψε; Βεβαίως δὲν προέθετο τὴν διαμνημόνευσιν τῶν τῆς ζωῆς του. Ἐγραφε διότι ὅταν κατέχηται τις ὑπὸ μαζῆς μόνης σκέψεως καὶ δὲν δύναται νὰ τὴν ἐκδιώξῃ, αἰσθάνεται τὴν ἀνάγκην νὰ ἐλαφρῶσῃ τὴν ψυχὴν του διατυπῶν ὅπως δῆποτε διὰ λέξεων τὸ ἄλγος του. Ἐὰν ἔχῃ φίλον θὰ τὸ διακοινώσῃ εἰς τὸν φίλον του, ἐὰν ἔχῃ πίστιν θὰ τὸ ἐκμυστηρευθῇ εἰς τὸν πνευματικὸν του, ἄλλως ἢ ὑπερχειλῆς του καρδία θὰ ἐκχυθῇ εἰς ἀσυναρτήτους μονολόγους, ἢ ἐὰν γνωρίζῃ νὰ γράφῃ θὰ χαράξῃ ἐπὶ τοῦ χαρτοῦ τὸν θλιβερὸν μονολόγον του. Ἰδοῦ διατί ἔγραφεν ὁ Μάρθας.

Τὴ τετράδιον εἰς τὸ ὅποιον ἔγραφε τὰς σκέψεις καὶ ἀποσπάσματα τῆς αὐτοβιογραφίας του δὲν περιέχει ταῦτα καὶ μόνον, ἀλλ' ἐχρησίμευεν ὡς γενικὸν σημειωματάρειόν του καὶ κατάστιχον. Εἰς αὐτὸ ἐνέγραφε μετ' ἀκριβείας τὰς μικρὰς του ὁσοληψίαις, ὡς ἄνθρωπος φροντίζων νὰ εἶναι πάντοτε ἐνήμερος καὶ ἀπηλλαγμένος πάσης ὀφειλῆς. Ἐκεῖ ἐπίσης κατεγράφοντο αἱ διάφοροι ἐργασίαι του εἰς τὰ γραφεῖα τῶν πελατῶν του. Μεταξὺ τῶν τοιούτων σημειώσεων ὑπάρχουν ἐνίοτε συνταγαὶ φαρμακευτικαί, μαρτυροῦσαι ὅτι δὲν εἶχε λησμονήσει ὁ Μάρθας τὴν λατρικὴν του, ἀλλ' ἀναγόμεναι ἀπασαι εἰς τὴν σκευασίαν ναρκωτικῶν. Τὰ συστατικά τῶν δὲν παραλλάσσον οὐσιωδῶς, ἀλλ' αὐτὸς δόσεις καὶ οἱ συνδυασμοὶ ποικίλλουν. Ἠδύνατό τις ἐξ αὐτῶν νὰ εἰκάσῃ ὅτι περὶ τὰ ἀναισθητικά ἰδίως περιστράφησαν αὐτὸς μελέταις του. Ἀναμῆξ δὲ καὶ ἀτάκτως ἔγραφεν Ἀγγλιστί ὅ,τι ἐσκέπτετο περὶ αὐτοῦ ἢ ὅ,τι ἀνεπίλει ἐκ τῶν ἐπεισοδίων τοῦ βίου του. Ταῦτα ἄνευ σειρᾶς ἢ χρονολογίας, ἀλλ' ἐκ τῶν ὁσοληπτικῶν σημειώσεων αἰτίνας προηγούνται ἢ ἐπονται ἐκάστου ἀποσπάσματος, δύναται τις κατὰ προσέγγισιν νὰ ὁρίσῃ ἐκάστου τὴν ἡμερομηνίαν. Τὸ ὅλον τοῦ βιβλίου ἐγράφη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1845 καὶ 1847.

Τὴ βιβλίον τοῦτο εἶναι κατάστιχον ἐμπορικὸν εἰς σχῆμα μικροῦ τετάρτου. Αἱ τριπλαῖ εἰς ἐκάστην σελίδα στήλαι διὰ τὰς ὑποδιαίρεσεις τῆς λίρας στερεῖνης μαρτυροῦν τὴν Ἀγγλικὴν κατασκευὴν του. Ἡ διάσωσις του ὀφείλεται προδήλως εἰς τὸ σχῆμά του. Ἐξελήφθη ὡς βιβλίον ἐντυπον καὶ οὕτω περιφυλαχθὲν εὐρίσκειται εἰσέτι εἰς τὴν δημόσιον τῆς Ἑρμοποπόλεως βιβλιοθήκην. Ὁμολογῶ ὅτι κατὰ πρῶτον συνέλαβα τὴν ἰδέαν τοῦ νὰ ἐπιφελήθῃ τῶν σημειώσεων τοῦ Φι-

λίππου Μάρθα πρὸς συγγραφήν διηγήματος ἐπὶ τὸ μυθιστορικώτερον. Ἄλλὰ σκεφθεὶς ὀριμώτερον, ἐπροτίμησα νὰ τὰς δημοσιεύσω ἀπαρκαλλάκτους ὡς ἐγράφησαν παρ' αὐτοῦ καὶ ν' ἀφήσω εἰς τὸν ἀναγνώστην τὴν φροντίδα τοῦ νὰ συμπληρώσῃ διὰ τῆς φαντασίας τὰ κενὰ.

Ἰδοῦ αὐταί.

[Ἐπιτετα τὸ τέλος.]

Δ. ΒΙΚΕΛΑΣ

Πρὸς τὴν διεύθυνσιν τῆς Ἑστίας

Εἰς Ἀθήνας.

Ἀξιότιμη Κύριε,

Κατὰ τὴν ὑπόθεσίν μου, ἀποστέλλω σήμερον ἐν μεταφράσει τὰς περὶ τῶν καθηγητῶν τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας κρίσεις τοῦ κήματος Γυλφοῦ, ληφθεῖσαι ἐξ ἐπιστήμων αὐτοῦ ἐκθέσεων πρὸς τὴν Γερουσίαν τῆς Ἑκτανήσου. Αἱ ἐκθέσεις αὐταὶ εὐρίσκονται εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς Γερουσίας, ὡν τὴν διεύθυνσιν καὶ τακτοποιήσιν ἐπέλαθεν ἀπὸ τινος ἀμισθὸς μετὰ μεγάλου ζήλου εἰς τὰς ἱστορίας τῆς Κερκύρας καταγινόμενος Κος Μάρκος Θεοτόκης. Ὁμοίον ζῆλον περὶ τὰ τοιαῦτα δεκνύει καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Κος Ἀλέξανδρος Θεοτόκης, ὅστις ἐνηρσότησῃ νὰ μοὶ ἀνακοινώσῃ ἐν πρωτοτύπῳ τὰς πεμπομένας ἐκθέσεις. Ταύτας προθύμως ἀποστέλλω εἰς τὴν Ἑστίαν, διότι πιστεύω ὅτι πληροφορίαι περὶ τοῦ προσωπικοῦ τῆς Ἰονίου Ἀκαδημίας, τοῦ πρώτου τούτου ἐπιστημονικοῦ φυλακίου τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, δὲν θὰ εἶνε ἀδιέφοροι εἰς τοὺς ἀναγνώστας αὐτῆς.

Ἐν Κερκύρᾳ, τῆ 5ῃ Ὀκτωβρίου 1886.

ΟΙ ΚΑΘΗΓΗΤΑΙ ΤΗΣ ΙΟΝΙΟΥ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ

κατὰ τὰς πρὸς τὴν Γερουσίαν ἐκθέσεις τοῦ κήματος Γυλφοῦ.

Α'.

Δρ. Κωνσταντῖνος Σακελλαρόπουλος καθηγητῆς τῆς Ἀρχαιολογίας.

Ὁ Δρ. Κ. Σακελλαρόπουλος, γνωστὸς ἤδη ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ διὰ τὴν εὐρείαν αὐτοῦ μάθησιν, μετέβη κατόπιν πρὸς εὐρυτέρως ἐν τῷ κλάδῳ του σπουδᾶς εἰς Παρίσιους καὶ ἤδη εὐρίσκειται εἰς Παταύιον. Τὸν κύριον τοῦτον ἐσκεπτόμενον νὰ ἀποστείλω εἰς Γερμανίαν πρὸς ἐκμάθησιν τῆς φιλοσοφίας· ἀλλ' ἔχω πεποιθήσιν ὅτι διοριζόμενος εἰς τὸν κλάδον τῆς ἐπιστήμης, ἐν ἣθῃ κατέχει, θέλει ἀποβῆ ἠναμφιβόλως ὠφελιμώτερος καὶ εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς τὴν κοινωνίαν.

[Ἐκθεσις τῆς 31 Μαρτίου 1825].

Ἡ ἑλληνικὴ Ἀρχαιολογία εἶνε τὸ κύριον ζήτημα, ὅπερ ἐνδιαφέρει τὴν Εὐρώπην... καὶ ἢ μὴ πλήρωσις τῆς ἑδρας ταύτης ὑπὸ τοῦ Δρ. Κ. Σακελλαρόπουλου, ἀπὸ τετραετίας καταγινόμενον ἐν Εὐρώπῃ εἰδικῶς εἰς τὴν ὕλην ταύτην καὶ κατέχοντας ἐξέχουσιν θέσιν μεταξὺ τῶν μᾶλλον διακεκριμένων ἁρχαιολόγων καὶ νομι-

ματολόγων, ἠθελεν ἀποδοκιμασθῆ ὑφ' ὧν τῶν ἐν Εὐρώπῃ ἀρχαιολόγων.

[Ἐκθεσις τῆς 18 Ἰουνίου 1825]

Τὸ προσωπικὸν τῆς Ἀκαδημίας θέλει αὐξηθῆ κατὰ τὸ προσεχές ἀκαδημαϊκὸν ἔτος (1 Νοεμβρίου 1826) διὰ τοῦ διορισμοῦ τοῦ Δρ. Κ. Σακελλαρόπουλου, ὡς καθηγητῆ τῆς ἀρχαιολογίας.

[Ἐκθεσις τῆς 10 Ἰουνίου 1826.

Ὁ Δρ. Σακελλαρόπουλος ἤρξατο τῶν (ἀρχαιολογικῶν) αὐτοῦ παραδόσεων δι' ἡμιλίας ἐπὶ τῆς σπουδαίας ταύτης ὕλης λίαν εὐγλώττου καὶ ἐπιστημονικωτέρας ὅσων, ὡς τοῦλάχιστον νομίζω, ἐγένοντο ποτε ἐν Ἑλλάδι.

[Ἐκθεσις τῆς 8 Νοεμβρίου 1826.]

Ὁ λόρδος Γυλφοῦ ζητεῖ παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἵνα τὰ καθήκοντα τοῦ γενικοῦ γραμματέως τῆς Ἀκαδημίας ἀνατεθῶσι τῷ καθηγητῇ κ. Σακελλαρόπουλῳ, διαρκούσης τῆς ἀπουσίας τοῦ καθηγητοῦ Λουζινιᾶν (Lusignan).

[Ἐκθεσις τῆς 30 Μαρτίου 1827.]

Β'

Χριστόφορος Φιλητᾶς.

Ὁ Δρ. Χριστόφορος Φιλητᾶς ἐξ Ἰωννίνων, διδάσκαλος ὡν τοῦ ἐν Τεργέστῃ ἑλληνικοῦ σχολείου, μετεπέστη ὑπ' ἐμοῦ, κατὰ τὸ ἔτος 1819, νὰ μεταβῇ εἰς Ἀγγλίαν καὶ διαμείνῃ ἐπὶ ἐν ἔτος εἰς Oxford καὶ Charter-house πρὸς ἄσκησιν εἰς τὴν ἐν ἐκείνοις τοῖς σχολείοις διδασκόμενην μέθοδον. Κατὰ τὰς διακοπὰς τοῦ 1820 προσεκάλεσα αὐτὸν ἐνταῦθα πρὸς διοργάνωσιν τοῦ δευτερευόντος σχολείου, ἧτις ἀπέτυχεν ἕνεκα ἐλλείψεως διδασκαλῶν ἱκανῶν πρὸς διεύθυνσιν αὐτοῦ. Κατόπιν ἐπέδωθη εἰς τὴν ἐρμηνοίαν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ἐν τῷ πρώτῳ μοναστηρίῳ τῆς Γενέδου (τῶν δυτικῶν).

Παρευρέθη εἰς τινὰς τῶν παραδόσεων του καὶ δύναμαι νὰ βεβαιώσω ὅτι οὐδέποτε ἤκουσα διδασκαλίαν διδακτικωτέραν καὶ εἰς γλώσσαν γλαφυροτέραν. Ὅθεν συνιστῶ τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ μισθοῦ του εἰς ἐξήκοντα τάλληρα ἀνά μῆνα.

Τὰς ἐντυπώσεις μου περὶ τῶν φιλολογικῶν προτηρημάτων τοῦ Δρ. Φιλητᾶ πολλὰκις ἀνέφερα εἰς τὴν κυβέρνησιν. Δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι θέλει δικαίωσῃ τὴν περὶ αὐτοῦ ἰδέαν μου ἐν τοῖς μαθήμασιν, ὅτινα προτίθεται νὰ διδάξῃ. Δύναμαι ἐπίσης νὰ πρᾶσιψω ὅτι καὶ αἱ γνώσεις αὐτοῦ εἰς τὴν κριτικὴν εἶνε ἐφάμιλλοι τῶν φιλολογικῶν του.

[Ἐκθεσις τῆς 31 Μαρτίου 1823].

Οἱ καθηγηταὶ Σακελλαρόπουλος καὶ Φιλητᾶς προθύμως ἀνέλαβον νὰ παραδώσωσι θάρρα εἰς τὸ ἐφηβείον (Efibio) τὰ ἑλληνικὰ μαθήματα, τὰ λατινικά, τὴν γεωγραφίαν, τὴν ἀριθμητικὴν καὶ τὴν ἱστορίαν. Ἡ περὶ τοῦ ἐκπαιδευτηρίου τούτου

μέριμνα αὐτῶν ἐναργῶς δηλοῦνται ἐκ τῆς καλῆς δικαιοσύνης.

(Ἐκθεσις τῆς 13 Φεβρουαρίου 1829.)

Γ'

Θεολόγος Φαρμακίδης.

Πρὸ πέντε ἐτῶν κατέπεισα τὸν ἐν Θεσσαλίᾳ καταγόμενον ἱερέα Φαρμακίδην, ἄνδρα ἐξόχου χαρακτήρος καὶ εὐρείας μαθήσεως, ἐφημέριον ἐπίτινον χρόνον τῆς ἐν Βιέννῃ ὁδοδόξου ἀκτολικῆς ἐκκλησίας, νὰ μεταβῆ εἰς τὸ ἐν Γοττιγγῇ Πανεπιστήμιον πρὸς συστηματοποίησιν τῶν ἰδεῶν του καὶ πρὸς εὐρύτερον ἀνάπτυξιν τῶν θεολογικῶν γνώσεών του. Οὗτος, ὡς ἐπιληροφρήθην παρὰ τῶν καθηγητῶν τοῦ ἐκεῖ Πανεπιστημίου, ἐπέτυχεν θαυμαστικῶς ἤδη δὲ εὐρίσκειται ἐν Πελοποννήσῳ. Προσεκάλεσα αὐτὸν δι' ἐπιστολῆς μου καὶ περιμένω ἀπάντησιν ἧτις ἐλπίζω ὅτι θὰ εἴνε εὐνοϊκῆ. Τῶν παραδόσεων του ποιῆται ἐναρξιν κατὰ τὸν ἐπιόντα Νοέμβριον 1825.

(Κατὰ Μάρτιον 1825).

Ὁ ἱερεὺς Θεολόγος εἶνε ὁ κληρικὸς ἐλαῖνος, ὃν τῆ ἀδείᾳ τῆς Ὑμετέρας Ἐξουχότητος προσεκάλεσα εἰς Ἑλλάδα ἐνταῦθα κατὰ τὰς παρελθούσας διακοπὰς. Τοῦτον ὑπεχρέωσα νὰ σπουδάσῃ ἐν Γοττιγγῇ πρὸ πέντε ἐτῶν καὶ ἐκείθεν νὰ ἀποκατασταθῇ ἐν Ἑλλάδι, ὁποῦν ἀρξίκετο ἐνταῦθα τῇ προσκλήσει μου. Εἶνε ἄνθρωπος ἡσύχου χαρακτήρος, μεγάλων γνώσεων, . . . αὐστηρὸς μᾶλλον ἢ ἐπεικὴς καὶ εἰς τὴν διδασκαλίαν του καὶ εἰς τὰ τῆς Ἐκκλησίας του καθήκοντα.

Αὐποῦμαι ἀληθῶς διὰ τὴν παραίτησιν τοῦ ἱερέως Θεολόγου, διότι ἐνεκα ταύτης στερούμεθα τοῦ σπουδαίου μαθήματος τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας.

(Ἐκθεσις τῆς 5 Νοεμβρίου 1825).

Δ'

Κωνσταντῖνος Τυπάλδος.

Λογίζομαι εὐτυχὴς ἀναφέρειν τῇ Αὐτοῦ Ὑψηλότῃ τῷ προέδρῳ καὶ τῇ Γερουσίᾳ, ὅτι ὁ δόκτορος Κωνσταντῖνος Τυπάλδος θὰ δυνήθῃ νὰ εἴνε ἐνταῦθα πρὸς ἀντικατάστασιν τοῦ Φαρμακίδου πρὸ τῆς ἐνάρεξως τοῦ ἐπιόντος ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους.

(Ἐκθεσις τῆς 31 Μαΐου 1825)

Ἡ Ἑλλησις ἀκαδημαϊκῆς παιδείσεως καθίστησαν αὐτὸν δεῖλόν ὡς πρὸς τὴν διάταξιν τῶν ὁμιλιῶν του, ἀλλ' ἔχω πεποιθῆσιν ὅτι διὰ τῆς ἰκανότητός του καὶ τῆς εὐρείας μαθήσεως, θέλει ὑπερνήκησιν εὐκόλως πᾶσαν ἀναφανομένην δυσκολίαν. Ὡς πρὸς τοῦτο, ἐὰν δὲν δυνήθῃ νὰ φανῇ ὑπέρτερος τοῦ ἱερέως Θεολόγου, θέλει ἐξισωθῆ πρὸς τοῦτον ὡς πρὸς τὰ ἐξῆς ὅμως, ἅτινα καὶ μάλιστα ἐνδιαφέροντα εἶνε, ὡς πρὸς τὴν φωνὴν δηλ. : καὶ τὸν τρόπον τοῦ ἐκφράζεσθαι εὐ-

νοεῖται ὑπὸ τῆς φύσεως ὁμολογουμένης πολὺ περισσότερον, θέλει ἐπομένως, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἀποβῆ χρήσιμος καὶ διὰ τὸ κοινὸν καὶ διὰ τὴν Ἀκαδημίαν, ἀφ' οὗ μάλιστα αἱ ὁμιλίαι του ἤσκουν τόσῃ ἐπιρροὴν εἰς τὴν ἠθικοποίησιν τοῦ ἐν Βενετίᾳ ἀκροατηρίου του.

(Ἐκθεσις τῆς 5 Νοεμβρίου 1825)

Οὗτος ποιῆσεται ἐναρξιν τῶν παραδόσεων του ὡς τάχιστα· ἐπειδὴ ὅμως εἶνε ἀνάγκη νὰ φέρῃ τὸν τίτλον Διδάκτορος τῆς Θεολογίας, παρακαλῶ εὐσεβάστως νὰ συσταθῇ ἐπιτροπεία ἐκ τοῦ Μητροπολίτου Κερκύρας, ἄλλου τινὸς Ἱερέαρχου τῆς Ἑπτανήσου καὶ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῆς Ἀκαδημίας Ἀνδρέου Ἰδρωμένου, πρὸς ἀπονομὴν τοῦ τίτλου τούτου, ἐν ᾗ περιστασίαι ἤθελε κριθῆ ἔξις.

(Ἐκθεσις τῆς 20 Ἰανουαρίου 1826)

Στυλιανὸς Σπαοῦης

Ὁ Δρ. Στυλ. Σπαοῦης ἐξ οἰκογενείας Ζακυνθίας γεννηθεὶς, νομίζω, ἐν Σμύρνῃ, ὅπου μετὰ μεγάλης φήμης ἐξήσκησεν ἐπὶ τινὰ χρόνον τὴν ἱατρικὴν ἐπιστήμην, μοὶ συνεστήθη θερμῶς ὑπὸ τῶν καθηγητῶν τοῦ ἐν Γοττιγγῇ Πανεπιστημίου, ὅπου καὶ ἐσπούδασεν, ὡς νέος πολλὰ ὑπισχυόμενος ἐν τῇ ἐπιστήμῃ του. Ὅθεν συνιστῶ αὐτὸν διὰ τὴν ἔδραν τῆς παθολογίας. Ὑπεσχέθη πρὸς τοῦτους νὰ διδάσκη τὴν Βιτανικὴν καὶ ν' ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Βοτανικοῦ κήπου.

(Ἐκθεσις τῆς 31 Μαρτίου 1823).

[Ἐπεται συνέχεια]

ΗΛΙΚΙΑ ΤΩΝ ΔΕΝΔΡΩΝ

Ὁ ἐν Βρεσλαυίᾳ δασνόμομος Gericke, γράφων περὶ τῆς ἡλικίας τῶν δένδρων, λέγει, ὅτι τὸ χιλιετές γῆρας αὐτῶν καταλεκτέον μετὰ τῶν μύθων, ὅτι καὶ εἰς αὐτὰ τὰ λεγόμενα ἱστορικὰ δένδρα δὲν ἀπεδείχθη ἡλικία μείζων τῶν 700—800 ἐτῶν, καὶ ὅτι οὐδὲν δένδρον ἐν Γερμανίᾳ ἐφθασε τὸ γῆρας τοῦτο ὑγιές. Δένδρα τόσον γηραιὰ εἶνε πάντοτε κίττα ἐντὸς καὶ ζωσι μᾶλλον ὡς ἐρείπια. Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα ποῖον εἶνε τὸ γῆρας δένδρων ὑγιῶν ὁ Gericke στηριζόμενος εἰς ἰδίαν παρατηρήσεις καὶ ἀνακοινώσεις τῶν γερμανικῶν, αὐστριακῶν καὶ βωσσαικῶν δασνομικῶν ἀκαδημιῶν ἐφθασεν εἰς τὰ ἐπόμενα συμπεράσματα.

Εἰς βελύτατον γῆρας φθάνουσι τὰ βελονοφόρα (κωνοφόρα) δένδρα καὶ οὐχὶ τὰ πλατύφυλλα. Τὰ κωνοφόρα φθάνοντα τὸ γῆρας τοῦτο θνήσκουσι πάραυτα, ἐνῶ τὰ πλατύφυλλα ἐξακολουθοῦσι ζῶντα μακρὸν ἔτι χρόνον. Τὸ βελύτατον γῆρας, βεβαιωθὲν διὰ καταμετρήσεως τῶν ἐτησίων χιτώνων τοῦ δένδρου, ἦτο 500—570 ἔτη, εἰς τοι-

αῦτον δὲ γῆρας φθάνουσιν ἡ ἐρυθρὰ ἐλάτη ἐν Ἑρμανίᾳ καὶ ἡ ἀγρία πίτυς ἐν Φιλλανδίᾳ καὶ Σουηδίᾳ

Μετὰ τὰ δένδρα ταῦτα ἔρχεται ὡς πρὸς τὸ βαθύ γῆρας ἐλάτη ἡ κτενόφυλλος, ἧτις ἐφθασε μέχρι 429 ἐτῶν ἡλικίας. Ἡ λάριξ φθάνει εἰς ἡλικίαν 274 ἐτῶν.

Ἐκ τῶν πλατυφύλλων δένδρων μακροβιότητα εἶνε αἱ δρυς, ἐξ ὧν τὸ γηραιότατον ὑγιές δειγμα ἀριθμεῖ 410 ἔτη ἐν Ἀσαφενδούργῃ. Ἐτερεὶ δρυς ἐφθασαν εἰς ἡλικίαν 315 καὶ 320 ἐτῶν.

Αἱ γηραιόταται φηγοὶ εἶνε 245 ἐτῶν μέχρι 250.

Ἐπίσης ὡς ἐξῆς ἔχει τὸ μέγιστον τῶν ἡλικιῶν τῶν ἐξῆς δένδρων.

Φράξινας	170	ἐτῶν ἐν Σιλεσίᾳ
Πτελέα	130	» » »
Κλήθρα	160—200	ἐτῶν ἐν Φιλλανδίᾳ.
Λεύκη	219	» » »
Σφένδαμνος	224	» » Βαυαρία.

Εἶνε δὲ ἀληθῶς περιέργον πῶς τὸ μεταξὺ τῶν ἱστορικῶν δένδρων συχνότατα ἀπαντῶν, ἡ φιλόρα, σπανιότατα εὐρίσκειται ἐν ταῖς συλλογαῖς.

Ἴσως τοῦτο εἶνε σημεῖον πόσον σπανίως αἱ φιλόραι φθάνουσιν ὑγιεῖς εἰς βαθύ γῆρας. Ἐκ τῶν ἱστορικῶν φιλορῶν διασημότερα εἶνε ἡ ἐν Neustadt ἐν Βυρτεμβέργῃ. Οἱ κλάδοι τοῦ δένδρου τούτου ἐν ἔτει 1448 ὑπεστηρίζοντο διὰ 67 στηλῶν. Ὁ κορμὸς αὐτοῦ ἔχει διάμετρον 12 1/2 ποδῶν, σχίζεται δὲ εἰς ὕψος 5—7 ποδῶν ἄνω τοῦ ἐδάφους εἰς 7 ὀριζοντιοῦς κλάδους, στηριζομένους διὰ 94 κτιστῶν καὶ 17 ξυλίων ὑποστηριγμάτων. Εἰς ὕψος 60—65 ποδῶν ἀνέρχονται δύο κλάδοι ἔχοντες διάμετρον τριῶν ποδῶν ἕκαστος. Ἡ φιλόρα αὕτη τῆς ὁμοίας τὴν ἡλικίαν ὁ Kaspari ἐν ἔτει 1868 ὥρισεν εἰς 691 ἔτη ἐξακολουθεῖ βλαστάνουσα νέους κλάδους, καίτοι ἔνδοθεν εἶνε ὄλως κολη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

Ἐφημερίς τις τῆς Βουδαπέστης διηγεῖται τὸ ἐξῆς ἀνέκδοτον περὶ τοῦ Ἀνδράσση. Ὅτε οὗτος ἦτο εἰσὶ ὑπουργὸς ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν, δυσκόλως συνήπτεν ὁμιλίαν μετὰ τῶν πρέσβειων καὶ ἐπιτατραμμένων τῶν ξένων δυνάμεων. Πάντοτε αἶθε πολλὴν ἐργασίαν, συνέβη δὲ συχνάκις νὰ δεχθῆ σκαλιῶς ἢ καὶ μὴ δεχθῆ ποσῶς διπλωμάτην τινὰ τῶν ἐπιφανῶν. Καὶ δὲν ἤθελον μὲν παραβλέψαι οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν ξένων δυνάμεων τοιαύτην ἀναίρεσιν τῶν τύπων τῆς ἐθμοτυπίας, ἐὰν ἦτο ἄλλος τις ὑπουργός, ἀλλ' ἐπειδὴ ἦτο ὁ Ἀνδράσσης ἐκλειον οὗτοι τοὺς ὀφθαλμοὺς, διότι καὶ ἀρχαίον ἐθεώρουν αὐτὸν καὶ καλῶς ἰγνώρι-

ζον τὰς λοιπὰς λαμπρὰς αὐτοῦ ιδιότητες. Ἡμέραν τινὰ ἀνήγγειλεν ἐκυτὴν εἰς τὸν Ἀνδράσσην ὁ πρεσβευτὴς τῆς Ἀγγλίας. Ὁ κόμης ἐδήλωσεν ὅτι δὲν δύναται νὰ τὸν δεχθῆ, ἀεῖπατε εἰς τὸν κύριον, εἶπεν εἰς τὸν ὑπηρετήν, ὅτι δὲν ἔχω τῶρ κενὸν νὰ ὁμιλήσω μετ' αὐτοῦ, διότι κάμνω τὴν γουλιέττα μου. Ὁ πρεσβευτὴς ἀνεχώρησε. Τὴν ἐπομένην ὁμοῦς ἡμέραν ἀπήντησε τὸν κόμητα Ἀνδράσσην ἐπὶ τῆς ἐλῶς. Ὁ ὑπουργὸς ἦτο πλήρης φιλοφροσύνης, ὁ δὲ πρεσβευτὴς μεμετρημένος καὶ σοβαρὸς, μετὰ τινὰς δὲ συνήθεις φράσεις ἀποτεινόμενος εἰς τὸν Ἀνδράσσην—Ἄγαπητέ μοι κόμη, τῷ λέγει, ὅ, μὲ συγχωρήσητε ἂν σὰς κάμω τὴν παρατήρησιν ὅτι τὸ χριστιανὸν σὰς φέρμιον δὲν ἦτο τόσῳ ὀρθόν. Πρέπει νὰ ἐγερτε τὴν καλοσύνην νὰ μὲ δίχεσθε, διότι δὲν ἐρχομαι πρὸς ὑμᾶς ὡς κόμης, ἀλλ' ὡς ἀντιπρόσωπος τῆς βασιλείσεως τῆς Ἀγγλίας. Ὁ κόμης Ἀνδράσσης ἀπήντησε—Ἐχετε ἄδικον, ἀγαπητέ Μυλόρδε, διότι συλλογισθῆτε ὅτι δὲν ἦτον ἀμην νὰ δεχθῶ τὸν ἀντιπρόσωπον τῆς βασιλείσεως τῆς Ἀγγλίας μόνον μὲ . . . τὸ ὑποκάμωσαν.»

Τὸ μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Αἰγύπτου ἐμπόριον ἀνῆλθε κατὰ τὸ 1884 εἰς λίρας αἰγυπτιακῆς 164,000, ἦτοι 77000 εἰσαγωγῆς εἰς Αἴγυπτον καὶ 87,000 ἐξαγωγῆς εἰς Ἑλλάδα.

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1885 ἐπῆλθεν εἰς αὐτὸ σπουδαιοτάτη ἐλάττωσις, διότι κατῆλθεν εἰς λίρας 112,000, ἦτοι 66,000 εἰσαγωγῆς εἰς Αἴγυπτον καὶ 46,000 ἐξαγωγῆς εἰς Ἑλλάδα. Ἡ ἐλάττωσις λοιπὸν ἰσοδυναμεῖ πρὸς τὸ τρίτον περὶ τοῦ τῆς μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Αἰγύπτου ἐμπορικῆς κινήσεως τοῦ 1884.

Ἡ διαφορὰ αὕτη ἀναλύεται ὡς ἐξῆς ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῶν ἐλληνικῶν προϊόντων εἰς Αἴγυπτον, τοῦλάχιστον τῶν κυριωτέρων.

	1884	1885
Ζῶα καὶ τροφαὶ ζωικῆς οὐσίας	5.021	3.524
Ὅσπρια καὶ φυτικὰ προϊόντα	6.454	5.076
Καπνός, τουμπέκι	52.122	49.332
Ποτὰ πνευματώδη	8.148	4.389
Σύλα, ἀνθρακας	1.797	864
Ὑφάσματα	1.020	379

Προκειμένου δὲ περὶ τῆς ἐξαγωγῆς εἰς Ἑλλάδα τῶν αἰγυπτιακῶν προϊόντων ἢ ἐπὶ ἐλαττον διαφορὰ ἀναλύεται ὡς ἐξῆς.

	1884	1885
Δέρματα	61.311	29.939
Ὅσπρια καὶ φυτικὰ προϊόντα	6.654	3.776
Σύλα, ἀνθρακας	2.360	783
Κλωστῆ βιομηχανήματα	14.350	13.187

Ὅπως ἡ ἐλάττωσις εἶνε γενικὴ ἐφ' ὅλων τῶν κεφαλαίων, μὴ ἐξαιρουμένης μὴδὲ τῆς εἰσαγωγῆς εἰς Αἴγυπτον τοῦ ἐλληνικοῦ καπνοῦ. Ἡ εἰ-

λάττωσις όμως ή παρατηρουμένη εν τῷ κεφαλαίῳ τούτῳ εἶνε σχετικῶς μικρά, εἰ καὶ ἐν ἔτει 1885 ὑπερεδιπλασιάσθη ὁ δασμὸς τῆς εἰσαγωγῆς τοῦ ἑλληνικοῦ καπνοῦ ἀπὸ γρ. διατ. ἕ εἰς 12 τὴν ὀκτῶν. Τοῦτο δεικνύει ἴσως ὅτι κατ' ὀλίγον ἡ Αἴγυπτος συνειθίζει τὸ ἑλληνικὸν προϊόν καὶ ὅτι καὶ ὁ ὑπερρυξημένος φόρος δὲν θὰ ἐμποδίσῃ τὴν περαιτέρω αὐξήσασιν κατανυλώσεως τοῦ ἑλληνικοῦ καπνοῦ.

Ἐν Ἀμερικῇ εὐδοκίμει ἀπὸ τινος νεία βιομηχανία, ἡ τῆς ἐξαγωγῆς ἐλαίου ἐκ τοῦ ἀραβοσίτου. Ἐδὲν ἐκ τούτου παραγόμενον ἔλαιον εἶνε καθαρώτατον, ἔχον χρώμα ἡλέκτρον, τοῦτον δ' ἐνεκα θὰ προτιμᾶται πάντων τῶν ἄλλων φυτικῶν ἐλαίων. Ἐξ ἑκατῶν λίτρων ἀραβοσίτου παράγονται 12 λίτρα ἀραβοσίτου ἐλαίου, οἱ δ' ἐναπομένοντες πυρῆνες ἀπεδεύθησι ὅτι εἶνε ἐξαιρετὸς τροφῆ τῶν κτηνῶν.

Τελευταίως κατασκευάσθη ἡ μικροτέρα καὶ μᾶλλον εὐμετακίνητος φωτογραφικὴ συσκευή ὑπὸ τοῦ Φέττερ, ἔχουσα μέγεθος κυτίου γλυκισμάτων, καὶ συνιστάμενη ἐκ δισκοειδοῦς κιβωτιδίου 0,150 διαμέτρου καὶ 0,022 πάχους, ζυγίζει δὲ 700 γραμμάρια ἢτοι 220 δράμα περὶπου.

Πληθυσμὸς τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης. Κατὰ τὴν γενομένην ἀπογραφὴν τῶν κατοίκων τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης κατὰ τὸν παρελθόντα Μάιον 1886, οἱ κάτοικοι τῶν χωρῶν τούτων ἀνέρχονται εἰς 1.336.043. Κατὰ δὲ τὰ θρησκειακά διανέμονται ὡς ἑξῆς.

492,710 Μουσουλμάνοι.
571,210 Ὀρθόδοξοι.
265,780 Καθολικοί.
5.805 Ἰουδαῖοι.

538 διαφόρων θρησκειῶν ἦτοι 1,336,043 κάτοικοι, ἐξ ὧν 705,043 ἄρρενες, 631,000 θῆλει, εἰκοῦντες 47 πόλεις, 31 κομποπόλεις καὶ 5261 χωρῖα. Ἐκ δὲ τῶν ἐγκατεστημένων ἐν Βοσνίᾳ 27,438 ξένων, οἱ 25,273 εἶνε ὑπήκοοι τῆς αὐστρουγγρικῆς μοναρχίας καὶ οἱ ἄλλοι 2,165 τῶν λοιπῶν εὐρωπαϊκῶν ἐθνῶν.

Νέα μέθοδος πρὸς κρίσιν τῆς ταυτότητος τῶν ἀνθρώπων.

Κατὰ τινε σημείωσιν δημοσιευθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ἐπιστήμης ὑπάρταται χαρακτῆρ τινε φυσικὸς, δι' οὗ εἶνε δυνατόν νὰ πιστοποιηθῇ ἡ ταυτότητος τῶν ἀτόμων. Ἐκαστος βεβαίως θὰ παρετήρησε τῆς μικρῆς πτυχῆς, ἃς φέρει ἡ πρὸς τὴν παλάμην ἐπιφάνεια τῶν δακτύλων, καὶ ἰδίως ἡ τοῦ ἀντίχειρος. Αἱ πολυάριθμοι αὗται πτυχὲ λαμβάνουσι διαφόρους μορφάς, ἐξ ὧν ἀποτελοῦνται ποικίλα σχήματα διαφέροντα κατ' ἄτομον, παραμένοντα ὅμως ταῦτα καθ' ὅλην τὴν διάρκεια τοῦ βίου παρὰ τῷ αὐτῷ ἀνθρώπῳ. Φαίνεται ὅτι οἱ Σῖνοι ἐπιφελέθησαν τοῦ χαρακτῆρος τούτου, πρὸς ἀναγνώρισιν τῶν ἐγκληματιῶν. Ἄνεὶ νὰ φωτογραφῶνται οὗτοι, λαμβάνεται τὸ ἐκτύπωμα τοῦ ἀντίχειρος καὶ φυλάττεται ἐν τοῖς ἀρχείοις. Ἐν Ἀμερικῇ ἐγένετο πρότεσις νὰ μεταχειρισθῶσι τὸν τρόπον

τούτον πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς ταυτότητος τῶν λαμβανόντων ἀτομικὰ διαρκῆ εἰσιτήρια ἐν τοῖς σιδηροδρομοῖς.

Οἱ Καίροὶ τοῦ Λονδίνου ἐγνώρισαν τελευταίως, ὅτι ἐν τῇ νοτιῇ Ἀφρικῇ, κυρίως ἐν τῇ χώρῃ τῆς δημοκρατίας τοῦ Transvaal, ἀνεκαλύφθησαν κοιτάσματα χρυσοφόρα πλουσιώτερα πάντων τῶν μέχρι τοῦδε ἀνακαλυφθέντων. Ἡ συντομωτέρα ὁδὸς πρὸς μετάβασιν εἰς τοὺς τόπους τούτους, εἶνε ὁ λιμὴν τῆς Delagoa ἀνήκων τῇ Πορτογαλίᾳ· σιδηρόδρομος δὲ κατασκευαζόμενος ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως τῆς δημοκρατίας μέλλει νὰ συνδέσῃ ὁσονοῦποι τὸν λιμένα μετὰ τῶν χρυσοφόρων τόπων. Καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα μέρη τῆς Ἑὐρέπιδος Ἄκρας ἀνεκαλύφθησαν χρυσοφόροι φλέβες.

Ὁ ἀνθρώπος ὑπὸ χημικῇ ἐποφίν συνίσταται ἐκ δεκατριῶν στοιχείων, ἐξ ὧν πέντε μὲν εἶνε ἀέρια καὶ ὀκτὼ στερεά. Ἄν θελήσωμεν νὰ συγκρίνωμεν τὴν χημικὴν σύνθεσιν τοῦ ἀνθρώπου, πρὸς τὸ βῆρος τοῦ σώματος, ὅπερ κατὰ μέσον βρον εἶνε 76 χιλιογράμματα, εὐρίσκόμεν ὅτι κατὰ μέγα μέρος συνίσταται ἐξ ὀξυγόνου εὐρισκομένου ἐν μεγίστῃ πιέσει. Ἀκριβῶς ἀνθρώπος 70 χιλιογράμμων περιέχει 44 χιλιογράμματα ὀξυγόνου, οὕτως μόνον ὁ ὄγκος ἐν κοινῇ θερμοκρασίᾳ ὑπερβαίνει τὰ 28 κυβικὰ μέτρα. Ὑδρογόνον ἐνέχει πολὺ ὀλιγώτερον, 7 μόλις χιλιογράμματα, ἐν ἐλευθέρῳ ἕμωσ καταστῆσει τσαύτη ποσότης κατέχει ὄγκον σχεδὸν 80 κυβικῶν μέτρων. Τὰ δὲ λοιπὰ τρία ἀέρια εἶνε τὸ ἄζωτον (1,72 χιλιογρ.) τὸ χλωρίον (800 γραμμάρια) καὶ τὸ φθόριον (100 γραμμ.). Ἐκ τῶν μεταλλοειδῶν ὁ ἀνθραξ ἐνέχεται εἰς ποσότητά 22 χιλιογρ. μετ' αὐτὸν ὁ φωσφόρος (800 γραμμ.) καὶ τὸ θεῖον (700). Πολύτιμον μέταλλον δὲν περιέχει τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ἐπομένως δὲν εἶνε δυνατόν νὰ ἰδρυθῶσι μεταλλευτικαὶ ἐταιρεῖαι πρὸς ἐκκαμίνωσιν τῶν πτωμάτων· τὸ ἀφθονώτερον ἐν αὐτῷ μέταλλον εἶνε ἡ τιτανος (1750 γραμμ.) μετὰ ταύτην τὸ κάλιον (80 γραμμ.), τὸ νάτριον (70 γραμμ.) τὸ μαγνήσιον (50 γραμμ.) καὶ τέλος ὁ σίδηρος (45 γραμμ.).

Ἴδου πᾶν ὅτι ὁ χημικὸς δύναται νὰ εὐρῆ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ κατὰ τὴν τελευταίαν ἀνάλυσιν. Τὰ δεκατρία δὲ συστατικὰ στοιχεῖα τοῦ ἀνθρώπου ἀποτελοῦσι ποικίλας συνθέσεις, ὧν μόνον τὰ ὀνόματα θὰ ἐπλήρουν τόμον ὀλόκληρον.

— Σπῶ τὸ κεφάλι μου, καίμενε Δημήτρη, πῶς νὰ κάμω τὴ γυναικῆ μου νὰ πηγαίνῃ καμμιὰ φορὰ καὶ στὴν κουζίνα.

— Ἀπλοῦστατον. Ἄν θέλῃς ἡ γυναῖκά σου νὰ μὴ λείπῃ ἀπ' τὴν κουζίνα, πάρε ὡμορφῆ μαγειρίσκα καὶ γλυκομλησένης καὶ ἕνα δυὸ φορὰς μπροστὰ στὴ γυναικῆ σου.

Καθηγητὴς διηγεῖτο εἰς τινε τῶν ἀκροατῶν του, ὅτι μεταβαίνων πρὸς διδασκαλίαν ἐβράχῃ καθ' ὅδον καὶ ἔγεινε μούσκευμα.

— Παράδοξον, ἀπήντησεν ὁ φοιτητὴς, καὶ ἀπὸ τῆς καθέδρας μᾶς ἐφάνητε σήμερον τόσον ξηρὸς.